

Přítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 28. ČERVNA 1939

ZA K 2.—

O české a německé lásce k Praze

JAN ALBERT

Duše chce odpočívát

JIŘÍ SOUMAR

Jací dnes jsme

RICHARD RICHTER

Je jasnovidnost opravdu jen pověra?

KAREL KUČHYNKA

Emigranti v Americe

Sparta: Slavie a sv. Jana

A. MRÁZ

Před devadesáti lety — Spojené Státy věří na blízký konflikt? — Angličané diskutují — Bude Roosevelt po třetí kandidovat? — Maďarské plány a půtky — Odpověď Slovenke píše Slovenka z Čech — Co je svatováclavská tradice? — Dělníkův dopis o knihách

ODBORNÍ LÉKAŘI

MUDr. ZDEŇKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

odb. dětská lékařka, **PODOLÍ, PANKRÁČKÁ 14** (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9—10 a 2—4. Tel. 441-77.

MUDr. ANTONÍN NEUMANN

odborný lékař nemocí pohlavních, kožních a kosmetiky **Praha II., Na Zbořenci 24** — třetí dům od Karlova náměstí. Ordínuje celý den. V neděli a ve svátek dopoledne. Tel. 41.728.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO**

ord. 3—4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. **PRAHA II., VO-DIČKOVA 15.** (Hlávčův palác.)

MUDr. STANISLAV TUMPACH

odborný lékař pro chirurgii a urologii. **PRAHA XII., Fochova 84** (Nám. krále Jiřího). Ord. 15—17. Tel. 512-86, byt: 513-38.

VAŠ VKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY

FERRY GRAUMANN

PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A. Tel. 315-28.

Slavný obraz malíře Watteaua Lhostejný, jehož krádež z musea v Louvru vzrušila kulturní svět, je re-produkován v právě vyšlém díle

Vojtěch Volavka

Malba a malířský rukopis

Úvod do studia malířského rukopisu.

S předmluvou René Huyghea a trojjazyčným němec-kým, francouzským a anglickým resumé.

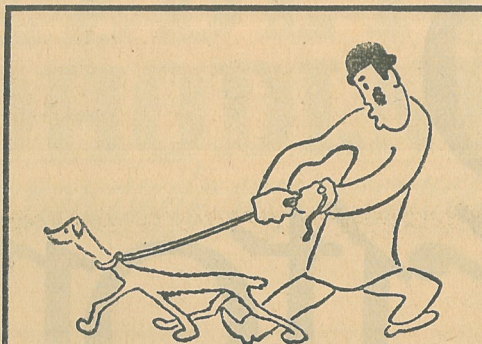
55 příloh reprodukcí slavných malířských děl na křídlovém papíře. Dokonalá knihomilská úprava a vzorný tisk.

Soukromý tisk Státní grafické školy.

Cena svazku 100 K.

U všech knihkupců. V generální komisi

F R . B O R O V Ý

KAREL ČAPEK MĚL JSEM PŠA A KOČKU

Rozkošná, přímo objevitelsky pů-vabná knížka, v které autor Za-hradníková roku rozmarně vypráví o životě i osudech, zvycích a zlozvycích svých němých přátel, psů a koček.

Přes 70 veselých obrázků Karla a Josefa Čapka. • Brož. 20 K, váz. 30 K. Dodá každý knihkupec.

FR. BOROVÝ.

LAZNE VELICHOVKY u Jaroměře

poskytují komfort velkých lázní za mírné ceny. S úspěchem léčí: revma, dnu, ischias, nervosu, ženské choroby.

Čtete LIDOVÉ NOVINY

OBSAH PŘÍTOMNOSTI Č. 25: V. STRNAD: Český národ a politické vraždy — JAN ALBERT: Blokáda Tiencínu — J. SKÁLA: Vyhledky českého národního hospodářství. — MILENA JESENSKÁ: Soldaten wohnen auf den Kanonen — ZDENĚK WIRTH: Tvář Prahy — JOSEF DVORÁK: Sidor odchází — JOSEF HAVLÍČEK: Duch plánu a nové budovy Národního musea — ZDENĚK SMETÁČEK: Životní zájmy a nepřímý útok — Světová konference anebo válka? — Anglický král ve Spojených Státech — Český národ chce klid — Polské problémy: sedláci, menšiny, panslavismus — Slovenské divadlo a čeští herci — Proč byl postaven Mariánský sloup? — Co je svatováclavská tradice? — Zdražit anebo nezdražit noviny.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok K 100.—, na půl roku K 50.—, na čtvrt roku K 25.—, jednotlivá čísla K 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohlédací pošt. úřad Brno II. • Novinová sazba povolena v Brně ředitelstvím pošt a telegrafů pod čís. 119.268/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Dlabáč.

TISKEM LIDOVÉ TISKÁRNY, BRNO, ČESKÁ 6.

Přítomnost

ROČNÍK XVI

V PRAZE 28. ČERVNA 1939

ČÍSLO 26.

O české a německé lásce k Praze

»Ó, Praho, ty blouznivé, ty slavnostní město, ty město mučedníků, muzikantů a krásných dívek, ó, Praho, jaký kus mé svobodné duše jsi mi odňala!« Tak vzdychal někdy před třičtvrtstoletím Wilhelm Raabe, německý novelista.

My, Češi, jimž láska k Praze je prostě částí našeho osudu, pozorujeme v posledních týdnech ne bez určitého překvapení, že ji také Němci mají svým způsobem rádi. Sotva kdy se prodalo tolik pražských pohlednic, jako letošního jara; každý německý voják chtěl poslat domů svůj pozdrav na obrázku Hradčan, svatého Mikuláše nebo Karlova mostu. A říšský protektor vzal pod svoji čestnou ochranu výstavu pražských památek, uspořádanou v minulých dnech v rámci německého kulturního týdne.

Dnes, kdy se musíme leccemus přiučít, máme dost důvodů k tomu, abychom se dali poučit i o tom, jak se Němci dívají na Prahu.

Styl Prahy

Ríkají nám: pražské budovy mají německý vzhled, jsou projevem německé kultury, každý Němec cítí, že Praha je svým stylem město německé.

Cítí... Když Kollár putoval po »Italii slavjanské«, cítil v Apeninách »slovanské Vápeniny« a ve Via Mala »český vejmol« —: co je na nás, jsme dnes už dávno tak daleko, abychom se mohli smířeně usmívat nad takovou sentimentálností.

Styl Prahy, to jest gotika a barok. Ostatní veliké slohy, starší i mladší, celkem zanikají v obraze historického města. Nuže, jak každý ví, gotika je francouzským stylem a barok stylem italským. Ať už byli budovatelé Prahy jakékoliv národnosti, postavili ji v duchu, který se zrodil ve Francii vrcholného středověku a v porenaisanční Italii. Němci a Češi jsou na tom v architektuře stejně: ani jedni ani druhí nevytvořili žádného velkého stavebního slohu.

Němečtější než Berlín

Leckdo na německé straně jde ještě dále a míní, že Praha je svým stylem nejen německé město, nýbrž že je němečtější než Drážďany, než Hannover, než Karlsruhe, než Berlín — to znamená než ta říšská města, o nichž jsme tu nedávno ukázali, že dostala svoji architektonickou tvář od italských, francouzských a holandských stavitelů.

»Němečtější než Berlín«. Argumenty, které se tu dnes uvádějí, jsou v podstatě historického rázu: že Praha byla hlavním městem římské říše německého národa, že zde panovali němečtí císaři, jejichž kosti

leží u sv. Víta, že je to město hluboce zakořeněné ve staletích západních dějin, kdy Němci stvořili a budovali svoji říši.

Vskutku, to je linie, na níž by bylo možno přesvědčivěji dokázat německý ráz Prahy, než se to dá udělat argumentací s německými staviteli. Kdyby bylo pravda, že z tisíciletého zjevu Prahy mluví především německé dějiny a zvláště dějiny budování německé říše, musili bychom uzнат aspoň tolik, že se cit »Praha je německá« může opřít o solidní základ. Jenže — je tomu opravdu tak?

Světodějny proces budování a formování univerzální římské říše národa německého byl prudce zastaven smrtí Friedricha II. v roce 1250; co následovalo v několika dalších stoletích, je její úpadek, přerušovaný pokusy o záchranu před naprostým rozkladem. V architektonické tváři Prahy není však vůbec nápadnějších rysů, jež by spadaly do doby velkolepého budování říše před nešťastným koncem posledních Štaufů. Její gotické věže jsou svědky času, kdy jen v českém království bylo dosti státní moci a jen v českých králich dost státoporných schopností k tomu, aby mohl být znovu zformován ve skutečnou říši chaos partikularistických zájmů a zájmečků, jakým tehdy bylo naše západní sousedství. To tenkrát velmi dobře věděli nejlepší státníci Německa, kteří proto chtěli získat české krále pro císařský trůn; stejně dobře to věděli velcí němečtí feudálové, kteří právě proto chtěli k němu českým králům cestu uzavřít. Při jednom pokusu zorganizovat z říšského zmatku zase opravdový stát vykřvácel jeden z nejlepších českých králů a málem by byl při něm vykřvácel i český národ. Když se pak v příštím století český král stal přes prudký odpor říšských knížat přece německým císařem a když přikročil k úkolu nového zbudování říše, při němž se mohl opírat jen o síly svého českého království, znemožnili to říšští feudálové a pohřbili Zlatou bullu Karla IV. ještě dřív, než se mohla stát právním základem nově zformovaného imperia.

Nejvýraznější rysy stověžatého města byly vkresleny do jeho siluety v těchto staletích evropských dějin, jsou hluboce zakořeněny právě v těch dobách, kdy česká moc byla jediným možným nástrojem v některém jiném chrámu své velké říše?

Budovatelé měst

Jak se vlastně mohlo stát, že Praha byla sídelním městem slušné řádky německých císařů? Proč se dali pohřbívat raději pod klenbou sv. Víta než v některém jiném chrámu svojí velké říše?

Jen proto, odpovídají dějiny, že české království bylo buď jediným solidním nebo později aspoň nej-solidnějším centrem jejich moci. Státoporné síle českých Přemyslovců se podařilo vytvořit ze zemí jejich

koruny stát větší, bohatší a mocnější, než byl tehdy kdekoli jinde v jejich sousedství. Bylo jen přirozeno, že jeho kapitála vzrostla na největší město současné střední Evropy. Její techničtí stavitelé mohli přicházet z Německa, Itálie nebo Francie; jejich politickými budovateli, kteří je sem povolali jako poslušné nástroje svých státních účelů, byli čeští králové, opření o státně organisované síly českého národa. Účel a cíl znamená v lidských věcech vždycky víc, mnohem víc, než prostředek a nástroj: proto se nám Čechům zdá být Praha českým městem, ne německým, ne italským.

Nejvýše se nad ním rýsuji věže svatovítského chrámu. Jeho část vystavěl německý architekt, německý je světce, jemuž je zasvěcen, německé jsou i dělové koule nahore v jeho zdech. To všechno je na sv. Vítu německé; české je na něm »jen« cilevědomé úsilí, z něhož se katedrála vůbec zrodila, aby byla na věky nejkrásnějším svědectvím síly a moci budovatelů českého státu a Prahy, hlavy království.

Němci, mluví-li o Praze, vyslovují často dojem, že tu složku lidské kultury, která se vyjadřuje v životě městském, reprezentují ve velkém prostoru západním Němci, zatím co Slované zůstávají lidmi venkovskými, srostlí s vesnicí, sbratřili s dálavou a se zemí, na které se nestaví...

Jak známo, poučuje nás Tacitus o tom, že byly doby, kdy ve velkém západním prostoru reprezentovali Germáni lid venkovský, srostlý ne tak s vesnicí, jako spíše s panenskými hvozdy a těžko přístupnými močály. Tenkrát představoval latinský historik vůči nim všechny mužské ctnosti — a nectnosti Říma, největšího budovatele měst a států všech dob; a přece jeho kniha není snad výsměchem nad germánskou zastořalostí, nýbrž právě naopak sice idealisující, ale jinak správnou předtuchou státotvorné, budovatelské budoucnosti Germánů. Tacitus byl, jak vidět, moudrý muž.

Tutéž »venkovskou« éru prodělali ve svém vývoji kdysi i Slované a s nimi také Češi. A právě tak jako Germáni tak ani Slované nezůstali stát na tomto stupni, dostali se dříve nebo později na vyšší městské kultury, budující státy. V celku ovšem vstoupili Slované do historie trochu později než západnější germánské státy. Nikdo nás nemusí teprve přesvědčovat, že patříme k mladším národům; víme, cítíme to dost dobře sami.

Nejen retrospektiva

Nejde ovšem jen o historickou retrospektivu; nejde jen o to, kdo Prahu stavěl až dosud, nýbrž především též o to, kdo ji bude stavět dál.

Ještě před zahájením německého kulturního týdne bylo u nás řečeno, že Protektorát otevřel cestu německému stavebnímu řemeslu k volné soutěži, nezaručil mu však žádný monopol. To lze vzít na vědomost; chtěli bychom vůbec považovat za něco samozřejmého, že u nás má na kulturním poli vládnout volná soutěž bez jakýchkoli monopolních tendencí.

Možnost soutěžení předpokládá ovšem jakási společná měřítka, na nichž se soutěžící a jejich poroty navzájem shodnou. Jak je tomu v tomto ohledu zrovna u té architektury? Pokud víme, má nová německá architektura ponejvíce novoklasicistickou tvář, která

se u nás v Čechách nepokládá právě za vrchol stavebního umění. Na druhé straně vidí zase Němci ve stylu všech dnešních českých architektů, toho jména hodných, jen jakousi neutěšenou směsicí amerikanismu, francouzského haut-gout a kulturně-bolševických experimentů. Bylo by však sotva lze mluvit o volné soutěži, kdyby z ní snad měli být, na základě nám cízích měřítek, předem vyloučení naši nejlepší stavitelé. Podle slov Vůdce a říšského kancléře i podle záruk berlínské smlouvy máme sami právo rozhodovat ústy svých znalců o tom, co je a co není »kulturní bolševismus« a »nechtutné amerikanství«; pokud sami stavíme, má záležet jen na nás, budou-li paláce příští Prahy ze skla a železobetonu, nebo budou-li imitací svérázných českých chaloupek s došky a malovanými žúdry.

Kromě toho nemůže dobře jít o soutěž jen české a německé architektury. Je naší pýchou zejména též ve stavitelství, že máme otevřená okna do celého kulturního světa, a pokud je na nás, nechceme zavřít ani jediné z nich. Jen v tomto smyslu bychom mohli pochopit i slova, pronesená p. Franzem Höllerem, sudetským vůdcem propagandy, při pohledu na Prahu: »Toto je náš zkamenělý kulturní program!« Neboť právě její architektonická tvář vydává nejlepší svědectví o tom, že Praha chtěla vždy být na světové úrovni, že její čeští i němečtí budovatelé nikdy nechtěli klesnout na smutné niveau nějaké kulturní »soběstačnosti«.

Kulturní středisko

Říká se nám teď, že »nám má být ukázána nová tvář německé kultury zblízka«. Známe přece německou kulturu velmi dobře, patrně lépe než kulturu kteréhokoliv jiného velkého národa. Nikdy, ani v posledních dvaceti letech, jsme se před ní neuzavírali. Nikdy jsme neničili její díla, nikdy jsme se stěn svých galerií nesňali jediný obraz německých mistrů. Německou literaturu známe z originálů i z množství překladů. Chodili jsme vždycky sami čerpat také z pramenů německé kultury, považovali jsme to za samozřejmé pro sebe jako pro kulturní národ. Na pozvání jsme také sami rádi chodili ukázat tvář své vlastní kultury všude tam, kde ji chtěli vidět.

Na české straně nemá nikdo námitek proti tomu, aby naše hlavní město, samozřejmě kulturní středisko nás Čechů, bylo něčím podobným i pro Němce z našich zemí. Berlínská dohoda a statut Protektorátu jim to umožňují tak jako tak; rád bych však zdůraznil, že my sami si přejeme, aby se na kulturním poli mohli u nás v Praze stejně svobodně vyvíjet Češi jako Němci. Těch několik křiklounů mezi námi, kteří ještě loni povykovali na příklad proti »švejcarení« našeho rozhlasu, ztratilo půdu pod nohama. A o — mírně řečeno — nerozumnosti našich bývalých jazykových zákonů a některých jiných podobných opatření se na naší straně zatím poučil už každý.

Ještě jednou tedy: nikdo z nás neupírá Němcům jejich přirozené národní právo na kulturní středisko v Praze. Jsme však na tomto poli přístupni argumentaci jen na základě skutečného statu quo. Kdo by se tu chtěl dovolávat nějakého statu quo ante, stavu historicky už překonaného, nenajde u nás pochopení.

Jan Albert

poznámky

Spojené Státy věří na blízký konflikt?

Zprávy amerického tisku a projevy amerických politiků v posledních dnech se zabývají stále více a více hrozícím světovým konfliktem a příští úlohou Spojených Států v něm. Zdá se, jako by v Americe se věřilo, že situace se podstatně zhoršila. Nasvědčují tomu zejména — kromě novinářských zpráv — dva významné projevy posledního týdne, které učinili prezident Spojených Států severoamerických Franklin D. Roosevelt a státní sekretář ministerstva války generál Louis Johnson.

Na poradě průmyslníků dne 20. června prohlásil Mr. Johnson, že »Spojené Státy musí být připraveny na vše a proto bylo již prohlédnuto 20.000 průmyslových závodů, aby bylo zjištěno, s jakou snadností by mohly pracovat pro vojenské potřeby americké země. K tomu dodal, že byly vypracovány již přesné plány pro jednotlivé průmyslové odvětví a územní distrikty a »díky této opatrnosti budou Spojené Státy daleko lépe připraveny, než až dosud byly kdykoli ve své historii na případné válečné zápletky. Již dnes, ohlásil ve svém projevu Mr. Johnson, je deset tisíc továren ve Spojených Státech opatřeno takovým způsobem, aby ihned, na pouhý telegrafický příkaz, mohly přeměnit svou výrobu na produkci munice a válečných strojů. Zpráva o tomto Johnsonově projevu byla rozšířena veškerým americkým tiskem a vydána také Reuterovou kanceláří s datem 20. června. Při tom je zajímavé, že nebyla přijata nijak poplašená, jak by se z těchto snad poněkud příliš velkých slov, kterých Mr. Johnson užil, bylo dalo očekávat.

Týž den mluvil prezident Roosevelt k žurnalistům na obvyklé úterní schůzce. Po rozhovoru o různých běžných amerických věcech také řekl, že »kongres by měl projednat změnu zákona o americké neutralitě ještě dříve, než odejde na prázdniny«. Prý také proto, že by se tak odstranilo embargo na americké zbraně, které by Amerika chtěla dovézt zemím, jež by se octly ve válce. Prezident poznamenal, že kdyby kongres neučinil toto rozhodnutí hned, musilo by se pak státi v případě naléhavé potřeby mimo kongres a mohlo by se Spojeným Státům severoamerickým vyčítat, že se postavily na jednu stranu válčících mocností. Kongres se má sejíti znovu pak až v září a proto »by bylo dobře, kdyby se kongres rozhodl hned a tím odstranil toto dilemna«.

Prezident Roosevelt měl, jak je ještě v živé paměti, obvykle dobré informace. Vzpomeneme-li si na jeho projevy po anšlusu a za mnichovské krize, a na to, jak předpověděl další vývoj věci, pak vidíme, že byl asi dobře zpraven. Tentokrát však se zdá, že se dívá na situaci příliš pesimisticky.

—čan—

Angličané diskutují

Měníci se náladu v anglickém veřejném mínění snad nejlépe charakterisují dopisy, které nyní z řad čtenářů uveřejňují velké anglické deníky. Rozumí se, že opoziční deníky jsou zaostrěny proti vládě, kterou přes všechno zbrojení a provádění obklíčovací politiky obviňují z váhavosti a ženou ji k větší energičnosti, kdežto časopisy konservativní strany, i když uznávají, že mezinárodní situace se stále zhoršuje, spíše se snaží vykonávat umírněující vliv. Při tom není nezajímavé si všimnout, jak se někteří veřejně činní lidé změnili. U nás je ještě v dobré paměti, jak starý pan Garvin psal loni na podzim proti válce a jak doporučoval všemožné kompromisy, ovšem na cizí účet. Nyní, kdy by snad mohlo jít zase o kompromis, ale tentokrát na účet Anglie, píše Mr. Garvin tak bojovně, že ho nepoznáváme. Píše tak, asi jako se dnes vyjadřuje polský tisk. Hrozí děly, vychvaluje odhodlanost Britů nedat si nikým poroučet a organizuje ze všech sil veřejné mínění, aby je nejenom připravil pro případný konflikt, ale aby je ještě více uvedl do varu.

Při tom nutno dodat, že bojovnost anglického tisku je chvillemi mírněna, chvillemi zase povzbuzována z úředních míst. Tak na př. ministr národní obrany sir Kingsley Wood právě pronesl řeč, ve které zdůrazňoval, že »úderná síla britského letectva obrovsky vzrostla« a poznamenal, že dnes je situace již taková, že nemůže uvádět data o počtu letadel a zařízení, že však může jen říci, že Anglie má nové tajné typy vysoce výkonné z nejlepšího materiálu a že již dnes

v tomto směru přesáhla rozsah německého zbrojení. Poznamenal, že jen na ryze vojenské letectví je věnováno týdně dva miliony liber kromě řádného vojenského programu. O této řeči se ovšem zase velmi diskutuje a tisk by rád zvětšil podrobnosti. Jenže nyní angličtí ministři jsou již v informování parlamentu a novin daleko tajemnější, než bývali dříve, kdy všechno obsáhle vypočítávali. Odůvodňuje se to evropskou krizí.

Zajímavá diskuse vznikla v »Times« a rozvíjí se dnes a denně do větší šířky. Sir Norman Angell, známý autor knihy »Velká iluze«, která vyšla před válkou a nyní byla jím doplněna novou knihou »Velká iluze dnes«, napsal do zmíněného listu dopis, ve kterém žádá, aby vláda sestavila dokument, v němž by přesně výtýkla britské válečné cíle a dala podmínky, na jejichž základě je ochotna uzavřít kompromis již dnes, tedy bez války. Tento dokument by byl rozšířen po celém světě a musil by se dostat také k obyvatelstvu německé říše, aby si mohlo jeho upřímnost a rozsah nabídky uvážít a působit tak na svou vládu. Tomuto plánu se ve své nedávné řeči dr. Goebbels vysmál, vyloživ Angličanům, že německé veřejné mínění stojí stoprocentně za německou vládou. Angličané však stále ještě hledají prostředky, jak se dostat k sluchu německých občanů. Harold Nicholson ve svém článku Angeliův podnět uvítal a klade právě velký důraz na to, aby se o něm dověděli všichni Němci. Radí naléhavě, aby byla zvolena taková metoda, aby tento akt nebyl německými občany vykládán buď jako anglické pokrytectví anebo jako strach z Německa. Jak to zařídit, to ovšem je těžké; v další diskusi se vyskytlo několik receptů, ale žádný není asi zcela uspokojivý. Všichni se však shodují v tom, že něco takového je potřeba vyzkoušet.

Plán by tedy asi byl ten (podle těchto dopisovatelů), že by se celému světu, včetně německého lidu, vyložilo závaznou formou, co chce učinit Anglie k odstranění zápalných látek ve světě a jak doporučuje nově uspořádat Evropu. Kdyby tento plán nebyl jednomyslně přijat, pak by to znamenalo již ničím nepřerušitelnou cestu k mocenskému střetnutí. To jsme tedy asi tam, kde zřejmě anglická politika chce nasadit všechnu sílu: světová konference, k níž alternativa má být válka. Lord Halifax ostatně mluvil ve sněmovně lordů v témže duchu.

Pro toto konferenční řešení se snaží angličtí politikové a spisovatelé, kteří věří na možnost ukliďnění, získat mínění všech států světa, anebo alespoň Evropy. Ti, kteří na takové možnosti nevěří, píší rozhodně dále tak, jako by konflikt byl neodvratný a jako by byla jenom otázka, kdy vypukne. Část těch, kteří chtějí takovou konferenci prosadit — sestavení onoho dokumentu by nebylo přece nic jiného, než příprava pro ni — říkají, že sice sami také mnoho na úspěch takového řešení nevěří, ale že by alespoň ukázalo, že tu až do posledního okamžiku byla dobrá vůle. *Moll*

Bude Roosevelt po třetí kandidovat?

Asi ode dneška za rok se bude chýlit ke konci osmý rok od té doby, co kandidát demokratické strany Spojených Států, Franklin D. Roosevelt (po americku se čte »Rouzelvt«) zahájil kampaň, po níž se stal prezidentem americké Unie, dnes nejbogatšího a nejmocnějšího státu světa. Hlava americké federace čtyřicetiosmi států je volena elektory vždy na údobí čtyř let a současně se volí náměstek prezidentův. Od dob Washingtonových se dosud nestalo, aby některý prezident byl zvolen po třetí, ačkoliv proti tomu není ústavních zábran. Jiří Washington sám, když se skončil jeho druhý presidentský termín, ustoupil do ústraní a stejně tak učinil i Jefferson. Ale jak pravíme, možnost třetí volby je zde a nemluví proti ní nic, než tradice. Stalo se ovšem, právě před světovou válkou, že republikánská strana postavila jako kandidáta presidenta, který právě skončil druhé volební údobí. Pro tuto kandidaturu však vznikla tehdy v republikánské straně roztržka a jen tak bylo umožněno zvolení kandidáta demokratické strany, který by byl jinak neměl žádných vážnějších nadějí. Obě jména jsou dnes historická: Kandidátem republikánské strany na tuto třetí volbu byl Theodore Roosevelt a zvolen byl Woodrow Wilson. Bylo by jistě nesmírně zajímavé, kdyby se nyní historie opakovala, jenže obráceně: po třetí by tentokrát kandidoval kandidát demokratické strany, náhodou příbuzný zesnulého presidenta Theodora Roosevelta. A právě zas v takové situaci, jako tehdy, roku 1912, kdy se již již počínalo mluvit o světové válce.

Prakticky ovšem vypadá situace tak, že prezident Franklin D. Roosevelt se sám dosud o tom ani slovíčkem nikde

nezmněl, zda hodlá kandidovat po třetí, anebo zda odejde do ústraní. Má pro to ovšem výtečné důvody. Nedá se očekávat, že by se ve svém mlčení o této věci dal zviklat sebevšetečnějšími otázkami, leda že by si to vynutily ohledy na světovou politickou situaci. Je to jen přirozené. President Franklin D. Roosevelt nemá právě snadnou posici v kongresu, neboť jak sněmovna reprezentantů, tak i senát se dávají leckdy jen těžko ovládat a jsou plny rozmarů. Americký president je vlastně současně ministerským předsedou a proto má daleko těsnější styk s kongresem-parlamentem, než mají hlavy jiných států, i když jeho ústavní moc je daleko větší, než oprávnění, kterými jsou vybaveny hlavy demokratických států, ať jsou to presidenti anebo králové. Když se nyní setkali náčelníci dvou největších anglosaských imperií, president americké Unie a král Spojeného království Velké Británie a Irska, pak to nepochybně byl Mr. Roosevelt, který ve svých rukou svíral větší pravomoc než jeho královský a císařský host.

Tato obtíž s kongresem je prvním důvodem mlčelivosti Mr. Roosevelta. Neboť kdyby kongres zvěděl, že president už nehodlá kandidovat, měl by daleko menší zájem o jeho plány, návrhy a přání. Pro kongres by to prostě byl president, který se už nevrátí a tak na něm bude záležet den po dni méně, ještě rychleji bude ubývat jeho vliv, než se bude jeho «term» krátit. Když však Mr. Roosevelt prohlásil, že bude kandidovat po třetí, využijí toho velmi pravděpodobně agitátoři republikánské strany ostře proti němu. Budou mluvit o «diktatuře» a jistě se bude s americkou bombastičností psát o tom, že Mr. Roosevelt si chce «posadit na hlavu korunu», že se chce stát «americkým císařem», že se «zhlédl na návštěvě anglického krále» a tak podobně, jako se v amerických novinách psávalo roku 1912 o presidentu Theodoru Rooseveltovi po jeho návštěvě v Londýně, když ohlásil své rozhodnutí kandidovat po třetí. Proto se dá očekávat, že president o této věci pomlčí, byť jinak byl velmi laskav k reportérům.

Nejmocnějším mužem v této věci je však generální poštovník, abychom tak po našem řekli, ministr pošt v americké vládě, Mr. Farley. Tento muž je totiž «politickým managem», jak zní ustálený termín, americké demokratické strany a on bude rozhodovat o presidentské kampani. Pokud on se zatím jen předběžně o tomto problému vyslovil (což však učinil velmi opatrně), dá se pryč soudit, že «president Roosevelt se stane presidentem po třetí, bude-li chtít». Patrně Mr. Farley nemá obav, že by Franklin Roosevelt nedovedl si získat opětně zdrcující většinu veřejného mínění, představovanou hlavně pracujícími lidem, který v Rooseveltovi viděl svého ochránce a dobrodince.

To ovšem se rozhodne až koncem příštího června. Tou dobou, v roce 1940, se sledují delegáti demokratické strany k zasedání, aby stanovili kandidáta na křeslo presidenta a druhého kandidáta na křeslo vicepresidenta. Stejně zasedání v touže dobu s týmž programem budou mít delegáti republikánské strany. Ministr Ickes, šéf vnitropolitického resortu, se již vyjádřil, že voliči demokratické strany chtějí Roosevelta znovu a že ho požádají, aby opětně kandidoval. Politický manager republikánské strany zatím ohlásil, že jejich kandidátem bude republikánský senátor Arthur H. Vandenberg z Michiganu. Tím vstupuje na scénu nový vydavatel novin. Je asi padesátník, statný a v plné síle. V senátu se obracel vždy proti Rooseveltově politice New Deal a bude tedy nepochybně podporován Fordem a ostatními milionářskými bankéři a továrníky. V zahraniční politice však Vandenberg přes své izolacionistické projevy souhlasil s politikou spolupráce s demokratickými velmocemi. Svět se ovšem o něj až do této doby zajímal celkem velmi málo, ačkoliv ovšem by na jeho názorech záleželo nesmírně mnoho i s hlediska evropské politiky, kdyby byl zvolen.

Ale to by bylo při nejmenším velmi předčasné, uvažovat již dnes, co se stane v americké politice za rok. Kdyby do té doby vypukla válka a Spojené Státy americké se do ní zapletly, pak ovšem presidentské volby se stanou pouhou formalitou, protože president, který vede válku, bude automaticky znovu zvolen podle zásady, že «uprostřed řeky se nepřepřáhá».

Jací dnes jsme

Zpytujeme se dnes více než kdy dříve, díváme se jeden na druhého zblízka, pozorujeme se z menší vzdálenosti. Asi proto, že jsme si všichni nějak bližší. A pak, zdá se, že jsme do té doby byli až příliš zahleděni do dálky, příliš nás zlásky, daleké obzory, a široká měřítka.

Dnes se ohlížíme jen a jen kolem sebe; máme také méně důvěry, ke všemu vzdálenému a záleží nám víc na tom, jací jsou ti, kteří stojí kolem nás. Pozorujeme své známé, sledujeme přímo tep svých přátel. Nezáleží nám na tom, co říkají, ale jak pracují, jak jednají. Chceme poznat především své nejbližší okolí.

V době klidu a pohody roste vedle sebe pšenice i koukol, Nevidíme v tom nic zvláštního; je to věc běžná a přirozená. Když pak přijde vítr, odnese plevy s proudem a zůstane jen zrno. Vždycky se najdou lidé, kterým nestačí spravedlnost a právo, kteří pro sebe reklamují zvláštní výhody. Proto se dnes dočteme, že český uchazeč o věc, na niž nemá zákonného nároku, snaží se prosadit své přání pohružkou, že požádá o zákrok říšskou policií. Proto vysloveně český občan, řekněme pan Maršálek, který není spokojen s učitel svého svěřeného dítěte, ale jinak rozhodně nemá možnost ani času, aby se mu blíž věnoval, vyhrožuje českému učiteli, že bude dítě posílat do škol německých.

S takovými a podobnými zjevy se jednotlivě setkáváme, Jsou ojedinělé a už proto nápadné.

Tak jako jednotlivci, i národ se pozná teprve, když přijdou otrěsy a nečekané rány. Každý má zajisté rád sám sebe a svou rodinu, ale jsou chvíle, kdy jasně cítíme, že náš život by byl nicotný, nedáme-li jej do služeb nějaké pravdě a ideálu, který stojí nad námi. Dnes, víc než kdy jindy, uvědomujeme si svou národní osobitost, víc než kdy jindy připomínáme si učení našich nejlepších duchovních vůdců, jejich úsilí o spravedlivější vztahy mezi lidmi a vyšší mravní i duchovní úroveň člověka. Uvědomujeme si, že i v nejpohnutějších a nejtěžších dobách náš národ se ničeho více nebál, než aby se nestal nevěrným pravdě, aby neporušil práva, nezrušil slova, aby si nepomáhal líž. To si dnes můžeme říci: ideály, za kterými jsme v historii jako národ šli, neztratí pro nás ani nikdy v budoucnosti na ceně.

Na první pohled je to až podivné, že celý národ se rázem sdružil v Národním souručenství po tolikerém malicherném hašteření a stranickém politikaření. Národní souručenství, to je však už jen vnější projev jednoty národa. Proces sjednocování se započal značně dříve. Vlastně už loňského září byl národ sjednocený — už tenkrát nebylo rozporů, Jsme dnes jednotni a máme pevnou vůli zbavit se svých národních chyb a neřestí. Jsme jednotni i v tom, že nedopustíme, aby nám byla zmrzačena duše. Ta zůstane taková, jakou vždy bývala: stálá a pevná, zaujatá pro právo a pravdu. Nebudeme jinými. — Jako vždy před tím budeme stejně dbáti své národní cti, budeme stejně prodchnutí vědomím, že největší sláva našich dějin je v jejich ryzí čistotě.

Rich. Richter

Maďarské plány a půtky

Ve Spišské Nové Vsi promluvil minulou neděli vůdce Němců na Slovensku, státní tajemník a poslanec inž. František Karmasin, řeč, kterou čtvrteční «Slovák» uveřejnil velmi nápadným způsobem. Státní sekretář si především stěžoval, že v Maďarsku na zabrané Podkarpatské Rusi Maďaři zbořili a zrušili německé školy a že také nedávají žádné svobody nejenom německé, ani slovenské menšině v Maďarsku. «Maďaři se za všechno vůdcovo dobrodiní zachovali velmi nerytířsky,» pravil inž. Karmasin a dodal, že «můžeme je ujistit, že náprava se stane i v tomto směru». Vytýkal, že Maďaři, namísto aby dali svou zemi do pořádku, hledají půtky pomocí svých nastrčených lidí se všemi sousedy a ironicky se zmínil o tom, že náčelník maďarského státu, admirál Horty přijel do zabraných Košic na bílém koni. Poznámel, že Maďaři na Slovensku «vycházejí do hor, aby se podívali, zda už přichází ten jejich vítěz na bílém koni, ale prohlašujeme, že jejich záměry jsou na věčné doby pochovaně, to, po čem baží, se nikdy nezdaří». Pak neobyčejně ostře kritisoval maďarské způsoby a metody, kterých používá maďarská vláda. Inž. Karmasin řekl na tuto adresu, že «Maďaři pro svou vyzývavou povahu a nepokořnost mohou se dočkat překvapení, a to takového, že lehce se dožijí větší katastrofy, než byla ona z r. 1918».

Inž. Karmasin má skutečně úplně pravdu v tom, že německé školy, postavené za republiky na Slovensku a na Podkarpatské Rusi — Němci sami uznávají, že v této věci si republika počínala tak, že zachránila život německé menšině na Slovensku, která před rokem 1918 byla před zánikem — byly na územích přivtělených k Maďarsku ru-

šeny a bourány. Stejně se vedlo i slovenským školám. Německý státní tajemník správně Maďarům vytkl, že pro své menšiny v cizině vyžadují všechny svobody, ale slovenské i německé menšiny v Maďarsku žádných svobod popřátí nechťejí.

Na zprávy, které jsou stále v cizím tisku šířeny, že se Maďarsko chystá zabrat celé slovenské území, odpověděl tedy vůdce slovenských Němců neobyčejně rázně. Z jeho odpovědi je patrné, že Německo nebude žádné maďarské plány v tomto směru podporovat a závěr jeho řeči ukazuje, že míra trpělivosti byla asi již navržena. V každém případě je projev státního tajemníka inž. Karmasina neobyčejně pozoruhodný.

Cis.

dokumenty a vzpomínky

Před devadesáti lety

Naše generace má dojem, že se octla ve víru. Fakta současné situace nedovolují, abychom tento dojem vyvraceli. Abychom však ukázali, že »staré dobré časy« nebyly vždycky tím, čím se býti zdají, vybíráme několik citátů z pražských »Občanských novin« z roku 1849. Ukáže se — může-li to býti útěchou — že vír světový nebyl tehdy o nic menší a prudší. Mimo to jeví se jasně v citovaných úryvcích primitivnost našich tehdejších národních poměrů.

I.

Z Cernovic, 12. ledna. Dne 7. sem nenadále přiletěla powěst, že Maďari pod welitelstwjm generala Béma, gichžto se na 30.000 mužů počtjá, wirhli do Bukowiny, čehož v Černovicjch takový strach powstal, že množstwj obywatelstwa na outěk se dalo. Bémův oumysl ge, w Polsku pozdwiženj způsobiti, aby tak sjednocené s Maďary na cjsařské wogsko udeřili.

Z Požegu, 5. ledna. W srbské wogwodowině ge na tisjce lidj bez přjstřessj. Nepráhtelé, nemohouce gináče se gim pomstit, spálili gim co mohli, a tak ge nynj na tisjce nebohých, kteřj nemagj, kam hlavu uložit, kteřj nemagj čjm hlad swůg zahnati, a sirotků ge weliké množstwj, nemagjčjch žádného, kdo by ge žiwil, neboť rodiče ge-gich nemilosrdně byli od kruttych nepřátel pobiti.

Ruské země

Dle hodnowěrných zpráv z rozličných částj Ruska, genž se w hlavnj věci shodugou, a gen w udánj wedlegssjch se lissj, panuje prý od začátku zimy we východnjch a gihowýchodnjch gubernijch rozsáhlého cárstwj staw, který, ač ne zgevně rewolučnjm, w politikém ohledu předce welmi powážliwým nazwati by se mohl. Gmenowité w gubernijch Vgatecké, Kazaňské, Simbrské, Fenzeské táhnou prý ozbrogené zástupy wesnického lidu, často asi 5 i 6000 mužů, drancugou, pálegj, wražděg. — Zpráva tato ge welmi důležitá, neboť kdyby i w Rusku mocné hýbánj se stalo — a swoboda tam také gednou musj přigjt k procitnuřj — pak by ruská vláda měla doma dosti co dělat, a nepousstěla by strassáky na swobodu za hranice.

Z Londýna, 13. ledna. W některých hrabstwjch ge pozorowat neobyčejné gitřenj a bouřenj; w hrabstwj Downském gsou welmi časté ohně, zlomyslně založené, posud ale nebyl gesstě ani gedinký palič dostižen. Některé hrabswj gsou we stawu obleženj a těm ge nynj nařjzeno, aby w nich do 18. ledna vssecky zbraně složeny byly; kdo by to neučinil, že na dvě leta bude těžce uwězněn.

Ssweycarská republika

Werbowanj pro neapolské wogsko, kteréžto lonského leta skoro docela přestalo, giž opět od něgakého času začaly a to s negwětssj žiwostj. Hlásj se k tomu dost mladjků, negwjč ale zahalečů a takowých, kteřj si w zpusltém nepořádném žiwotě libugj. Gag ge wprawit na místo určenj gegich, w tom se mnohé těžkosti nasky-

tugj. Gindy býwali takowjto nowáčkové posílání skrz Piemontsko do Janowa, a odtud dále po wodě do Neapolska; teď ale, kdežto Piemontsko ozbrogeno gest pro swobodu a Neapolsko pro tyranstwj — teď se touto cestou nemůže zaměřiti. I chtěj ge tedy poslat přes Terst, a Radecký, za přjčinou toho dožádau, s welikou ochotnostj k tomu přiwolil.

Podáváme tuto na powssimnutj z ohledu slohu řeči, prawopisu a ouřednjho zemského řízenj ouřednj připis na rychtáře w geho půwodjm obsahu:

»Na Prachynsku.

Richtaři!

Podle cjs. kr. kragského dopisu od 3ho Ledna b. r. Nr. 69 pol se wám nařizuge, byste mezi 8ma dnima k auradu ohlasil, ktery Časopisy, Nowiny a neb ginj wubecne a letawe spisy we wassy Richtě se držegi, a ktery od těch spisu neb nowinach negwjce od obiwatelu se čtau.

Od auradu P — dne 9. Ledna 1849.

Sel.◀

Z Prahy. W Rakouském mocnářstwjm panuge, při wssj zdánliwé rozwyklosti, gakási, nepochybně giž po zkrjssenj swobody chytře nastrogená důslednost. Neyprw se gedno hlavnj město po druhém bombardowalo, a teď se zponenáhla po celé řjsi neblahý staw obleženj a wogenského násilj zawádj. Praha si tuto blaženost sice giž přestála a swoboda si opět wolněgi oddychowati začala; teď ale z mnohých wecj opět patrnó gest, že by staw obleženj Prahu opět rád mermocj si oswozil. Zdá se, gakoby se gen na dost malou přjčinu čekalo, aby se Praha wogenskými zákony sewřiti mohla; přičemž by negen swoboda wubec, nýbrž i swoboda tisku zwlásstě utrpěla. A když se swobodě tisku a řeči, swobodě spolčovánj — se žjla zatne a národ se odzbroj — pak dobrou noc! tu i wsseobecná swoboda krvácj, a konsstitute, gakouž gsme doufánj swé sladce napágeli, ge pouhý stjn, pouhé slowo bezes wsseho wýznamu. Předehru stawu obleženj takořka giž máme.

Hned po oně přjpadnosti, kdežto, gak se prawilo, někdo ustretil maljk wogákowi na stráži stogjcjmu, byl wečer hned po osmé hodině každý okolo wogenských strážj gdoucj uwjtán napražným bodákem a spolu zkrjknutjm: »Halt! wer da?«, načež když od magistrátu u wogenského welitelstwjm stjžnost se wedla, uweregnečo bylo následugjcj ohlássenj:

»Wysoké cj. král. generálnj komando uznalo následkem udané přjpadnosti, žeby byl někdo neznámý před několikma dny stráž od pýchoty barona Palombini postřelil, zapotřebno rozkázati, aby wssecky stráže pro swou osobnj bezpečnost s nabitou zbranj zatahowaly a času nočnjho patroly pro bezpečnost do odlehlegssjch částj města se wysjaly.

Awssak k upokogenj obywatelů nasseho hlavnjho města a lepssjmu wyswětlenj věci té, oznamuge se, že nařjzenj ono docela na předpisu wogenské služby se zakládá, dle kteréhož stráž, když na swé zawolanj odpowěd nedostane, s nataženým kohoutkem na osloweného gde, geg upomene, že, pakli neodpowj geg zatčne, a kdyby utjkati chtěl, zastřelj. Pakliby se do stráže dal, nebo utjkal, a tjm w newětssj podežřenj upadl, bez wýsslenj po něm se pálj.

Toto nařjzenj tudy we wsseobecnou známost se uwádj.◀

Gak snadně se tu může nesstěstj stát, a gak těžko by bylo, takowýmto způsobem zastřelenému udat, gestli k tomu zastřelenj skutečně byla dostatečná přjčina. A co wubec pomůže takowéto teyránj a lidu lekánj? Či snad na takowéto zawolanj řekne člověk, kterýho řasskář byl anebo něgaký zlý oumysl měl: »Gá gsem řasskář,« aneb: »Mám zlý oumysl?« Spjsse se takowý zarazj, kdo na nic ani nepomysl j a w myslénkách pohroužen swou cestou gde.

Ostatně by to byla nesmyslnost k neodpusstěnj, kdoby w tomto způsobu něgaké wzdory wywádět chtěl, a tak

negen sebe, nýbrž snad i Prahu do nesstěstj uwrhnout chtěl. Že by mnohým něco takového bylo wjtáno, snadno se dá pomysliť, a proto se máme wssemožně přičiniť, aby chom gim takowouto bohaprásdnou radost překazili.

Z Presburku, 18. ledna. We Wjdní nenj odsuzowánj od wogenského soudu gesťe u konce, a w Uhřích giž se wssj ostrostj začjná. Dnes byl zde prwuj odsouzenec na hrdle trestán — totiž Daniel Kristian Dressler, napowěda v Presburckém diwadle, kterýžto od náhlého soudu odsouzen byl k smrti prowazem, protože bouřliwě mluwil o rodu cjsařském a proti wládě pobuřowal. Ortel byl ale zmjrněn, tak sice, že mjsto oběsenj byl zastřelen.

Z Pesťi, 19. ledna. (Z dopisu přátel.) Gag gsem přissel sem, bylo mé prwnj, wyhledati nasseho J. Kolára, o kterém gsme se po dlouhý čas ničeho nedowj dali, a o gehož žiwot gsme se gižgiž obáwali. Posťestilo se mi, setkati se s gistým Slowákem, který mě k němu dowedl. Shledal gsem Kolára gesťe tuze skljčeného, i nechtěl ani wěřiti, že gest giž oswozen. Nassel gsem zde mnoho známýc Slowáků nassm přjstj oswozených, gakož i mnoho Chorwátů od Maďarů zde před tjm w zagetj držáných. Byli wssickni tuze přepadlj a mnohých mysl byla gesťe černými mrárotami obestřena. Nenj diwu také, když wjme, co zkusili; Maďari negen že ge wězenjm mučili, ale wynalezali i giných muk; zageté wywáděli několi krát pod ssibenice, gestli ge neoběsili. O Prudkowi gsme myslili, že giž dáwno zahynul w rukou maďarských anebo se utrápil někde we wězenj. Maďari geg přiwlekli z Leopoldowa do Pesťe, kde také s ginými w zagetj držán byl, až geg nenadále obsazenj Buda-Pesťe na swobodu přiwedlo. Maďari kladli welkou wáhu na něho, co geg byl Morawský guwerner Lažanský na nich žádal; i chtěli na wýměnu za něho M. Hurbana. Jelačič-bán dal mu penjeze na cestu do Wjdně. (N. N.)

Ze Sedmihradska. Dle zpráv od 6. ledna gsou Sedmihradské hranice obsazenj od Ruského wogska, a sice od Kozáků, od mysliwců, od pěchoty, od gizdy a dělostřelstwa. Nepochybně také snad giž budeme slyšet, že Ruské wogsko hranice přegde, a k narownánj wěcj w Rakousku zakročj, a postawj se snad taky w čelo pokroku — do starých časů.

Z Madridu. 19. ledna. Duch času otrásá trůny ewropskými a bořj staré řady panownjků — zbouřenj a wálka také v králowstwj sspanělském pozdwihuge krwawou hlavu swou: králowna sspanělská ge proto wssecko ale weselé myslí, a neustále si gen hledj rozkossj a radowánek. Nenj skoro ani gedinký týden, w kterémby králowna Izabella buď nedala koncert nebo bál; také si giž zwlásstnj diwadlo w zámku swém wystawět dala, aby i toto uměnj u nj bylo pěstowáno. We společnostech k sobě sezwaných bawj se obzwlásstně s mladými kawaljry welmi nenuceně a nepánowitě, a gen to gi mrzíwá, když některý z těch mladých pánu, s kterým se neylépe wyrážj, od ministrů rozkaz dostane, že wjce nesmj ke dworu.

Nowiny Patrie, kteréžto gsou poloůřednj, podaly dlouhý článek o Italských záležitostech. Mezi giným prawěj: Činj se welké namáhánj, aby to skutečně přisslo k ponawrženému sgeždu w Bruselu za přjčinou narownánj wěcj Italských. — Portugalsko a Španělsko poskytugou penjeze, aby papeži do Řjma dopomohly opět we staw předesslý; Rusko a Neapolsko we zbroj; tuť tedy Francouzsko nemůže zůstat nečinným, a to giž také proto, že Rakousko se také w Itálii wjc sesiluge. Obsadj tedy Civitavecchii. Gestli by Radecký, čemužby se snadno zabránit nedalo, do Řjma na pochod se dal, musj být Francouzské wogsko pohotowě, aby Chambery,

Janow a Nizzu obsadilo, a tak žádal, aby Rakouské wogsko se nawrátilo, kdyby to učiniť nechtělo, byla by wálka hotowa. Myslj se ale, že by to sotwa až tak daleko přisslo. — Ostatně kdyby Francouzské wogsko do Italie wtrhlo, učinilo by totěž nepochybně také Ruské wogsko — proti Francouzsku.

Z mnoha stran se po Praze ozýwá přánj, aby Mikowcowa činohra: »Wáclaw III., aneb: Záhuba rodu Přemyslowského« zase gednou dáwana byla, anať, gak známo, sobě w obecnstwu welkou oblibu při swém prwnjm i druhém prowowovánj w předesslém roce zjskala, a že látka toho kusu nassemu času ouplně přiměřena gest, ale za staré wlády pod bičjkem censury psána, potřebuge, by sem a tam nějaký žiwý blesk do nj wložen byl, což se nynj snadno státi může, an pan Mikowec prawě mezi námi messká, když by geg pan Hofman, ředitel diwadla, o to požádal, čjmž by se Českému obecnstwu zagisté nemálo zawděčil.

— Že těžký gest přjstup do Ruska a že přjstný zákaz někoho bez zwlásstnjho powolenj tam přes hranice pustit, o tom gsme giž w těchto listech zmjnkou učinili. Tyto dni gsme prawě slyssely od osoby, kterážto za nutnou potřebou do Ruska odebrat se chtěla, že na snažné gegj dožadovánj dostala konečné za odpowěd: »A kdyby na gedné straně seděl sám cjsař Rakouský a na druhé straně sám král Pruský, a měli od samého papeže podepsáno, že do Ruska musej, nepustjme ge tam.«

Z gistého pramene se dozwdjáme, že gistý mladý spisowatel dohotowil Českou truchlohru, kteráž w sobě přj mnoho zagjmavého a zdařilého obsahuge, tiskem nakrátce wygde, a také na Pražském diwadle prowowowati se bude, čehož sobě pro nasse České obecnstwu zwlásstě proto přegeme, aby poznalo mladistwé plody naděgného nowého spisowatele, gehož gmeno pozděgi oznámjme.

Z Neapole, 15. ledna. Hodnowěrný dopis z Gaety přinásj zpráwu, že papež pozorowán a obkljčen gest kardinály tak, že mu nenj možná bez gegich wědomj nic učiniť. Ge tedy papež dwognásobně podrobený, za gedno vyslancům cizjch mocnostj a pak straně kněžské, a tak kroky geho negsau nic giného, nežli wýsledek oučinkowánj těchto stran.

Z Řjma. Nasse ministerstwu připrawuge wssecky pomůcky pro wálku. Sbjrá a zapisuge a sestawuge tolik wogska co gen může.

W Düsseldorfu (w Německu) drželi tamněgssj ostrostřelci podiwnou parádu, a to na den sw. Šebestiana, kterýžto ge patron gegich; že gegich plukownjk, kupec Kandator, prawě we wězenj byl, sslí w parádě okolo wězenj, a pan plukownjk parádu a poctu slawnou tu přigal koukaje oknem z wězenj.

— Zakročěnj wogenskou mocj do států řjmských může se s gistotou předpowjdati. Z rozličených wjce méně bezpečných zpráv může se soudit, že se to stane co newidět. Wogenská moc tato bude nepochybně záležet z Neapoliťánů, z nagatých Šwýcarů, gakož i ze Španělu; wůdcem bude generál Zucchi.

Z Prahy. Předewčjrem dne 2. gsme se s welkým potěssenjm přeswědčili, že nasse hudebnictwo, nechť by i z rozličených žiwlů sebráno bylo, wždy o sobě oswědčj, že gest na české zwlásstě hudbě přjznivé půdě wypěstowáno.

Zkousska k občanskému na 13. února ustanowenému plesu, anať od hudebnjků českých prowowována byla, wygadla nad wsse očekáwánj dobře.

A ačkoliw každému vzdělanci oučel »pro schůdlé rođiny řemeslníků« hlouběgi než každá hudba w srdci zawznjwati musj, znamenali gsme s užasnutjm, že sál na žofjně, kdež zkousska odbývána byla, nawdrow gegimu krásnému oučelu takořka prázdny byl. Ke cti wogenského důstognictwa musjme wyznati, že oficijři zdegsj posádky při swých skromných důchodech lépe tomuto chwalitebnému oučelu porozuměli, na němž oni svou náwsstěwou wjce podjlu wzali, než nasse bohatě občanstwo, genž ku swé haně skoro naskrz doma zůstalo.

Nassi boháči wúbec dáwagj na gewo, že posud nic o směru času a geho lidskosti newědj.

Ti páni snad myslegj, že se taková lhostejnost chudssiho obywatelstwa Pražského nedotýká, myslegj snad, že chudý na wždy we swé staré kolegi w prosebné pokore státi zůstane, že z nj nikdy newykroěj wen: ať se pánové ti nemýlj! Tato chudina, pakli gi s laskawou outrpnostj wstřjce newegdou, zahřmj gim gednou strassným hlasem do těch gegich panských prkených ussj: »Pánové! i my gsme tu, genž se ze žiwota swého těssiti chceme.«

Gesstě posud máte, pánové, prostředek w rukou, gjmž tyto hromy od sebe odwrátiti můžete, a ten gest outrpnost. Wždyť pak giž welké masy pracugjejho lidu po Ewropě počínagj swé sjtě k záhubě boháčů, sslechty a welkých swěta pro gegich chladnost a nedbalost k chudiné rozkládati.

Člowěčenstwo stogj touto dobou na prahu welkých přewratů, hrozj wúbec swým gjcnem wssechnu blaženost zkamenělých boháčů pohltit, a mezi nimi hroznou zpoustu způsobiti, pakli nenaklaněj úpěnliwému wolánj lidu ucha swého. Tedy spēcheyte, boháči, slze utrpenj s bledých twářj newinně nessesfastných chudinců stjratj, pokud k tomu gesstě čas gest. Nespolehejte na bodáky, neboť práwě odtud se mohou strassné rány na hlawy wasse swalit, an práwě neywjce tam chudina seřádena stogj.

Z Drážďan. Zde ge a zdržuge se mnoho uprchlých z Rakouského mocnářstw. Požjwagj zde ouplného pohostinstwj; wláda ge nezapuzuge, aniž ge Rakousku wdává.

Z Hamburku, 26. ledna. Dánsko nabýwá wždy hrozebněgsj twářnostj wálečné. Ministerstwo wálky učinilo tam prowolanj, w němžto wyzývá dobrowolnjky, aby co ostrostřelci k armádě přistoupili. Také na Šwědy a Norwěgy a w Dánsku na takové osoby, které oswozoweny gsou od stawu wogenského, wydaly se wyzwánj, aby se při nastáwagjce wálce zoučastnili. Dobrowolnjci ti mussegj se zaručiti, že — dokud wálka ukrocena nebude — odstoupiti nemohou, leč by dwa měsjece napřed weypowěď dali. Plat se gim slibuge welmi dobrý. Obchodnictwo zdegsj pozorugj w tom brzke wypuknutj wálky, gest welmi zaraženo.

Z Milána, 26. ledna. (Z psanj sprostého wogjna.) We Wlassjch chystá se zase wssechno k nowému zbowřenj. Také zde byl nedáwno w gednom domě nalezen prach zahrabaný a geden rolnjk gel bránou, mage we woze w slámě deset malých děl schowaných. Wlassi žádali Raďeckého, aby gim aspoň 800 národnjch obránců dowolil, nemohou to ale dosáhnouti. Minulý týden totiž 17. táhlo wogsko na Benátky, muselo ale dwakrát couwati, při čemž ztratilo dvě děla. Geden general byl zajat. Bude to mnoho práce stát, než dobydou Benátky, poněwadž ge geden ostrow před městem, na němž ge 32 děl postaweno a 30.000 Wlachů. Tento ostrow nedostane tak brzo wogsko, an se tam nikterak než po wodě dostati může. Přes ten ostrow město bombardowat nelze, poněwadž dělo tak daleko nedonássj. Kdyby Benátky gsme dostali, pūgdem pak dosadit papeže do Řjma na stolici. N. L. S.

Z Prahy, 28. prosince. Ministerstwo nařjdlou ouřadům, aby mu podaly zpráwu o spolkách, w okresu gegich gsoucjh; při tom gim také nařjdlou, aby ouřadowé dáwali pozor, které politické nowiny a časopisy se newjce čtou a s gakým výsledkem se čtou. Chce nyněgsj wláda způsobem wyskoumat smegsslenj lidu? Možná — možná ale také, že chce něco giného.

Z Londýna, 17. prosince. (N. N.) Gedny anglické nowiny pjssou o nastáwagjcm kongresu w Bruselu mezi giným také následugj: »Cavaignac nenj zwolen za ministra; Taqueville, wyslaný k narownánj wěcj Italských do Bruselu, bude tedy nepochybne nazpět powolán L., náss wyslanec, za tou přjčinou tam gsoucj, by taky dobře učinil, kdyby odessel, neboť pokus o zprostředkowanj záležitostj lombardských asi docela marný bude. Rakousko netagj, že nechce ani za mák odstoupiti od zemj, které mu po stoletj patřily a které si opět wybowgawalo. Rakousko chce těmto zemjm dát konsstituci, že by prý ani lepssj k přánj nebylo; aby ale z těch zemj něco odstouplo, o tom ani slysset nechce. A w tom my Angličané s Rakouskem souhlasjme. A gak se w tom ohledu wygáđřilo Francouzsko? To prawj, že Rakousko od Lombardie upustit mussj. Tak tedy patřno, že se wěc ta nedá zprostředkowati, když tak odporné smegsslenj panuge.«

Na to dokadzugou nowiny, tý, gak falessná gest politika anglického ministra Palmerstona, protože brzy podporowal Rakousko, aby wlyw jeho na celou Italiu byl rozmožen, a brzy opět rozčjlenj mysslenky Wlachů, aby w Italiu byla wsseobecná republika. Palmerston také prý krále sardinského do nyněgsjho stawu zoufanliwého wehnal, proti němuž se geho vlastnj země, ano geho vlastnj ministerská rada spikla, z čehož si geho přánj wyložiti můžeme, aby totiž, bude-li k wogně s Rakouskem nucen, od negprwněgsj rakouské kulky padl. Dále pokračujj anglické nowiny: »Proč wssak nawrhugeme kongres do Bruselu, gestliže chce Sawogsko wognu, Rakousko o odstoupenj zemj ničeho slysseti nechce, Francouzsko naproti tomu na neodwislosti Lombardie stogj? Nestogjme s některou z těchto stran w takovém poměru, že bychom se styděti museli, gj se do očí podjwati? Které se máme držeti, a co gest náš úmysl při tom? A nedržíme-li se žádně, což gest k wjře negpodobněgsj, proč má národ daremně penje wyhazowati?«

Sdělugeme tento článek proto, poněwadž zahrnuge w sobě náhledy wětssiny kupeckého anglického národu.

Z Krakowa, 3. února. Wčera o polednách odgelo odsud 6 děl s dvěma setninami w neywětssj rychlosti, nepochybne do Sandecu, kdežto Maďari snad wyrazili anebo wyraziti chtěgj přes hranice do Haliče.

Dnes, dne 11. února, prowowowat se bude w českém diwadle nowinka: »Krwawý křest, aneb: Drahomjra a synové gegj«, obrazy z děgů vlasteneckých od J. K. Tyla, gehožto diwadelnj hra »Jan Hus« w nyněgsj době tak welké a wsseobecně obluby a pochwaly dossla, že w krátkém čase při diwadle přeplněném prowowowána byla. Naděgeme se i tenkrát utěsseně diwadelnj pochoutky, začež giž gmeno spisowatelowo ručj.

Dne 12. byl prwnj porotnj soud w záležitostech tisku. Na straně žalobnjka, p. Šebelky, bylo 22 swědků a zastawatelem Dr. Likawec; na straně obžalowaného pan Pessiny, 9 swědků a zastawatelem Dr. Fryč. Trwalo to od 9. až do 4. hodiny, a obžalowaný byl pak od porotnjků prohlášen za newinného. Předmět soudů toho byl: p. Pessina dal wytisknout, že ho p. Šebelka po swatodussnjch swatecjch udal, že z malostranského obecnjho dworu dal wztj, když se barikády stawěly, několik motyk, a na udánj to že p. Pessina uwězněn byl.

Z Warssawy, 27. ledna. Mezi Warssawou, Holomoucj a Petrohradem neustále gežděj kurýrowé. Ruská vláda ukazuge welikou chuť, podunagské knjžectví v Turecku powažowat za swé vlastnj; a kdyby Rakousku swoboda nebezpečnou (we smyslu ruském čili Metrniském, býť hrozila, gest prý Rusko totowo o brannou mocj tu pomoci mu prispěti.

Z Benátek. Radecký chtěl dát Benátky bombardowat z balonů. Pokusy toho nepodařily se pro welikou vzdálenost Benátek od mjsta, odkud se balony tyto wypustiti měly.

Z Benátek se pjsse, že Benátčané obrazárnu swou, gednu z neyglawněgssjch a neyčětněgssjch w Ewropě, prodati hodlagj a to pouze z té přjčiny, aby tjm nabyli prostředků k pokračowánj we wálce proti Rakussanům.

Od polských hranic, z Kalisse 3. února. (N. L. SI.) Wláda ruská netoliko nedůwěřuge obywatelům gak w městech tak po wesnicjch, alebrž též úřednjům, wogátkům ano i krásné pletí oka policegnj strogj. —

Od něgakého času nacházj se stráže po kostelech a nahlžěj modljećm se ženám wsselikého stawu do náboženských kněh, kteréž gim sebjragj; trestagj se pak žaláfem, bitjm ano dokonce i wyhnanstwjm w Sibjř, když se policie přesvědčila, že se modlily za wlast a swobodu. — Tak k. př. potkala tuty dni mladou Polku, dceru to zámožných rodičů, weliká nepřjgennost a nesnáz za to, poněwadž modlitba, gegj rukou psaná, obsahovala následugcj mjsto: »Bože! račjž vskrjsiti wlast mou k dáwné gegi celosti a neodwislosti a učin wssemohoucnostj Twou, aby panowánj Cára, poněwadž na otroctwj, temnosti a křiwdě se zakládá, rozkotáno a Twoge o Twurce počátek wzalo, aby Polsce, celé Slowansstině a wesskerým národům milost Twoge se obge-wila atd.«

We wogsstě, obzwlásstě mezi pěchotou a kozákj, weliká panuge nespokogenost, — a poněwadž vláda tuto nespokogenost připisuge snahám obywatelů králowstwj polského, tudž posádky měst co osm dnj se měnj, pročěz wogák, ač wogny nenj, trampot a nesnázj gegj doznává, a z té přjčiny narjká a reptá. — S ouřadnjky vláda s tjm samým spůsobem nakládá, přenásj ge z mjsta na mjsto bez ohledu na outraty cesty gim způsobené, čjmž rovněž i w této trjždě náklonnost k wládě ochabuje. — Žádný zde nenj zbawen podezřěnj wlády; úřadnjk wysswědá úřadnjka, wogák wogáka, nižssj důstognjk wyssjho a naopak, slowem celý krak proměnil se w samé wyzwědačstwj. — Wlastnjch obywatelů a občanů nemá; neuděláno-li z nich žoldněrů, tedy buď do žaláře strčeni aneb w Sibjř zavezeni gsou. Okres Kyninský oplakáwá několik znamenitých obywatelů! ... mezi nimi Raszewského, milownjka literatury, literata a wlastimila. — O nowiny a spisy zahranjčnj ani se neptej. Ty, gakož i listy a psanj každého druhu drjwe do Petrohradu a pak teprve do rukou adressenta se dostáwagj; a naleznou-li w něm třeba gen gediného slowjčka, kteréž gim whod nenj, zničj oni list, anjž se z něho řádky adressentowi dostane. — Mimo wjčězstwj nad powstalci, mimo bombardowánj měst rakouských žádně giné wědomosti nás nedocházegj. —

W neděli dne 18. února bude se w českém diwadle na mnohostrannou žádost prowozowati: »Záhuba rodu Přemyslowců, drama we 4 gednánjch od Ferdinanda B. Mikowce. Nápěw k pjsni »Ha, ty nasse slunce« od E. Hansljka. Diwadelnj hra tato byla hned po swém obge-wenj podwakrátě s welikou pochwalou od čětného obecnstwa přigata, a tak s gistotou očekáwáme, že i tenkrátě toto zdařilé drama, prvotnj to práce w oboru tom rázným duchem nadaného Mikowce, způsobj obecn-

stwu utěšenou zábavu, zwlásstě an w osobě Jarmily tenkrátě wystoupj oblíbená panj Kolárová. Diwadelnj kus tento ge pamětihodný také tjm, že náležel k domnělým nitkám hluboko a ssiroko rozwětveného spiknutj poswatodussnjho; bylť také na hradě Pražském po několik neděl w rukopisu uěžněn.

do ba a lid é

J. W. (Nový York):

Emigranti v Americe

»Refugee« je anglické slovo a znamená uprchlík, ale v Americe jim označujj všechny, kteří nejsou — inu, kteří nejsou pravými Američany. Mnozi refugee nejsou žádní uprchlíci, nýbrž přistěhovalci, kteří přišli před dáwnou dobou s penězi, šperky a nábytkem, anjž by měli jakýkoli důvod pro útěk. Pakli však nemluví plynně anglicky a je-li na nich navenek nějak vidět, že jsou »od naproti«, patřj k velké skupině »refugee«. Ku podivu jsou na první pohled skoro k rozeznání. Oko se naučí rozeznáwat Američana od refugee, jako na Dálném východě se pomalu naučíte rozeznáwat Japonce od Čičana.

Pro a proti

Americkým tiskem prochází už několik měsíců prudká diskuse, které se veřejnost velmi čile účastní. Otázka je: máme rozšířit přistěhovalckou kvotu a pustit do země víc Evropanů, než dosud? Přistěhovalci byli odjakživa americkou nejlepšj investicí. Což puritáni nepomohli vybudowat New-England, a odvázj se někdo popírat, že Quakerové se zasloužili o Pennsylvanii? A nestali se z Hugenottů, kteří přišli roku 1683, a z liberálů, které vyplavil do Ameriky rok 1848, nejlepšj Američani? Dnes má Amerika víc slavných básniků a učenců, vynálezců a odborniků, než kterákoli země na světě. Nevěřte, že refugee ubírají Američanům práci a chléb, naopak, oni zřizujj nové pracovnj možnosti. V mnoha amerických městech zařidili výrobu nových výrobků a nové továrny, kde dnes pracujj američtj občané. Přivezli tajemství všelijaké výroby a drahocenně poznatky technické a vyrábějí ted předmety, které jsme dřív dováželi z ciziny. Problém nezaměstnaných soužil Ameriku už v letech sedmdesátých a kolem let osmdesátých a tehdy ještě nebyla žádná propaganda proti přistěhovalcům. Naši konsulové mají možnost vybírat nejlepšj z nejlepšjch. Ale nesmíme zapomínati, že přistěhovalci jsou investice, které se vyplácí až za delšj dobu, a že budeme za třicet nebo čtyřicet let šťastni, že jsme je přijali.

Zastánci opačného názoru hubujj. »Citově bychom vám měli dát za pravdu,« říkajj, »ale žijeme ve zlých dobách a tu je především třeba nechat jednat rozum. A rozum nařizuje, abychom vystěhovalectví omezili. Rozum zjišťuje, že máme ve vlastní zemi 12 milionů nezaměstnaných, jimž musíme především pomoci. Naši farmáři jsou ve svizelně situaci, miliony našich občanů žijj v nejbídnějšj nouzi. Měsíc co měsíc odcházegj velké částky do Evropy, které jsou určeny pro pomoc uprchlíkům. Nemůžeme však činiti zázraky a pomoc všem. Jsou celé velké země na zeměkouli, které se tvrdošjdně brání přijímati uprchlíky. Proč se laskavě neuvolí Rusko, Jižní Amerika, Kanada nebo Australie, aby jich trochu převzala? Amerika přijala v minulém století skoro čtyřicet milionů osob z Evro-

py. To je tolik, jako má celá Francie. Nikdo nám nemůže vyčítat, že jsme byli nelidští a neukázali ochotu pomoci.«

Staré chyby

Na tom, že se o této věci začalo vůbec debatovat, jsou zřejmě vinni sami přistěhovalci. Každý z nich by měl cítit povinnost vděčnosti vůči Spojeným Státům, které se nabídky, že mu poskytnou nový domov. Mnozí na to však zapomínají, sotva se ocitnou uvnitř. Upadnou do svých starých zlovyků — do evropských zlovyků. Čeho je se potom Američanům nadíti od všelijakých bezohledných propagandistů, pro které je problém nového přistěhovalectví jenom zámlinkou, aby se obuli do zákonodárství, které je příliš velkorysé, do úřadů, do Roosevelta a do všech, kteří dali nájevo, že nemají srdce kamenné? To malé procento nových příchozích, které se tak netaktně chová, způsobuje ostatním velké škody. Jsou bohužel na světě nepolepšitelní lidé, kteří musí ustavičně zdůrazňovat, čím kdy byli a kolik měli služek, ačkoli bydlí dnes v malém pokojíku. Domnívají se, že to je »fešácké«, hovoří-li v podzemní dráze a v autobusu hlasitě mateřskou řečí, a pohněvané pohledy amerických společníků je jenom těší. »Všimají si nás,« domýšlí se polichocené. Ano, ale jak!

Zdá se, že takt je řídká věc u těchto lidí. Zoufale se brání »vypadat jako Američané«, vykládají do omrzení, že se »znovu vrátí domů«, dávají Američanům na srozuměnou, že považují pobyt v této zemi za pouhou nepříjemnou epizodu a že se Amerika může cítit šťastnou, že je přechovává. Už předem shledávají všechno špatně, co je americké, a mají ustavičně pohotovou frázi, že »u nich bylo všechno mnohem lepší«.

Američané jsou trpěliví, ale i trpělivost má hranice. »K čertu s nimi«, řekl mi Američan, který vydal pěknou částku svého jmění pro uprchlíky. Největší škodu utrpí však mnoho slušných lidí, kteří se s ním sejdou po jeho špatných zkušenostech.

Ostatní

Ti ostatní, ti slušní, jsou na štěstí v převaze. To je ten zástup lidí, kteří sem přišli s holýma rukama a začínají od začátku. Je to docela jiná emigrace, než na příklad ruská, která po roku 1918 vtrhla do Paříže. Žádní velkoknízata, taxikáři, těžkomyslní ničevodumci a sentimentální umělci. Dnešní emigrace je tvrdá, věcná, a i když je sentimentální, nedává to příliš nájevo, neboť sentimentalita nestojí vysoko v kursu amerických hodnot. Inženýři a lékaři se stěhují na venkov, kde jim bylo nabídnuto místo sluhy a jejich manželkám místo kuchařky. Dostávají vše, co potřebují k životu a nadto 100 až 150 dolarů měsíčně a mají dojem, že jsou v ráji.

V New-Yorku vychází čtrnáctidenník, který promlouvá především k přistěhovalcům. Je třeba jen jednou si ho prohlédnout a už byste viděli, jaký je rozdíl mezi trdnomyslnými emigranty ruskými a mezi refugee dnešními. Jakási dáma inseruje: »Rodiče! Odevzdejte mi své děti v době, kdy hledáte práci. Jen malá odměna.« Druhá nabízí »dobrou, vydatnou evropskou stravu za 50 centů«. Dokonce inserát, nabízející správkou punčoch naleznete. Američanky se asi diví, čtou-li to. V Americe se punčochy nespravují,

Když povolí oko, punčocha se zahodí. »Daří se nám dost bídne přes to, že jsme tak rozmařili,« vypráví Američan, »jak špatně by se vedlo našemu průmyslu, kdybychom byli tak spořiví jako lidé v Evropě? Pak bychom neměli dvanáct, ale dvacetpět milionů nezaměstnaných!«

Státí se občanem!

Americký zákon dává přistěhovalcům obrovskou příležitost. Po pěti letech stávají se občany se všemi právy amerického občana. Ku podivu, do nedávna nepoužívali vystěhovalci tohoto práva. Nezažádali si o papíry, trochu z pohodlnosti, trochu z přesvědčení, protože chtěli zůstat občany své dřívější vlasti. Najednou však objevili všichni cenu amerického pasu a lidé, kteří se sem přistěhovali před dvaceti nebo třiceti lety a stále ještě jsou cizinci, pokoušejí se dohonit, co zmeškali. Jenomže musí, jako všichni ostatní, čekat pět let ode dne, kdy zažádali, než dostanou své papíry.

Američané protestují nyní proti tomuto rozdělování státního občanství a zdá se, že mají v mnohém pravdu. Je správné, praví Američané, aby u nás bydlil imigrant pět let, pak se odebral k soudci, zvedl ruku, něco zamumlal a rázem se stal občanem nejbohatší země na světě? Dovede si toho vážit? Jak je potom možno, že je tolik nespokojených, kteří běhají po Spojených Státech a vykládají, že se jim to a ono nelíbí? Občanské právo se nedá vysedět, tvrdí američtí patrioti. Musí být udělováno jako vyznamenání pouze těm, kdož se o ně zasloužili. Ale kolik z těchto rychlopečných občanů vůbec ví, co znamenají hvězdy na americké vlajce? Znají pouze adresu svého pekaře, řezníka a mlékaře, stěžují si na vysoké daně a jsou nespokojeni.

Američtí patrioti mají pravdu. V dnešních dobách, kdy by miliony lidí dalo desetiletí svého života za to, aby získali americké státní občanství, měl by si být každý vědom, jaká výhoda se mu dostala, pakliže je už získal. Většiny vystěhovalců se tato výhoda netýká, postihuje spíše menšinu.

Život a instituce

Jiří Soumar:

Duše chce odpočívat

Pozorujete-li lidi na pražských ulicích, vidíte, že se málokdo z nich usmívá. Spíše potkáte člověka, který mluví sám pro sebe a při tom se s někým neviditelným hádá. Nebo uzříte hluboce zamyšleného muže, který se upřel viditelně na jediný problém. Je-li náhodou cizím loktem vyrušen, hned se pře a třeba i bije. Oba tyto typy, právě tak jako úbytek lidí usměvavých, jsou známkou, že někteří lidé ztrácejí svou duševní rovnováhu. U někoho se tento nedostatek projevuje nepřistojným chováním, u jiného zlobou a u těch nejméně odolných sebevraždou nebo porušením zdravého úsudku. Počet duševně nemocných podle novinových zpráv stoupl u nás ročně o 17.000 lidí. Každý měsíc odveze pražský ochranný sbor sto lidí do ústavu pro duševně choré. Ústavy potřebují o 7000 lůžek víc, mají-li úspěšně léčit všechny případy. Na štěstí pro ně mnoho duševně chorých zůstává v domácí ošetrování.

I když se nedomníváme, že jeden po druhém se odstěhujeme do blázinců, přece jen je jisto, že počet lidí, kteří zharmonisovali všechny složky svého života, aby rádi žili i uprostřed bouří a nepohody, ubývá. Stále silněji a silněji musí lidé, díky civilizaci i kultuře, utlumovat mnohé své primitivní vzněty. A z toho u nich vzniká neurosa. Neklid, netrpělivost, smutek, melancholie. Nejlépe je si od srdce zaplakat nebo se zasmát. Ale těchto spontánních projevů i přímých popudů k nim je málo. A také se to každému nehodí k povolání. Podstatou civilisovaného člověka je jistá rezervovanost. Nesmí dávat najevo vždycky to, co si myslí. Musí se umět ovládat. A duševní námaha s tím spojená volá ovšem po odpočinku.

Neméně nebezpečný je fakt specialisace. Lidé se upínají s celou duší k jedinému předmětu. Někdy je to jejich povolání, někdy jen myšlenky. A velmi často je to jejich vlastní osoba a její problematický osud.

Člověk v dnešní době pro získání vlastní rovnováhy si potřebuje odpočinout sám od sebe. Vypustit z hlavy všechno to, čím se zaměstnává. V dřívějších dobách to bylo poměrně jednoduché: člověk v úřadě myslil radostně na svou rodinu a doma zase s chutí vzpomínal na klidnou atmosféru ve své kanceláři. Tak se v něm míchaly dva póly, otce a úředníka, a vznikala harmonická osobnost spořádaného občana. Dnes však starosti úřadu souvisí se starostmi domácími tak, že člověka pronásledují stejné myšlenky v práci i při odpočinku.

Příroda někdy pomůže sama: vychrlí na člověka všechnu hrůzu, kterou si mozek může vymyslet a pak je zase na chvíli klid, spojený s ilusí věčné spokojenosti. Takovým krvavým lékařem byla světová válka s představou poválečného štěstí věčného míru. Ale čekat na podobné medicíny není ani příjemné ani povzbuzující. Hledáme si cesty duševního odpočinku uměle. Umění spočívá v tom, že jakýmkoli způsobem vypudíme z hlavy aspoň na okamžik všechno, co ji obtěžuje. Nejjednodušší způsob je fyzická únava, která vede ke klidnému spánku.

Ale jsou lidé, kteří nemají příležitosti se fyzicky unavit. Ne každý dovede v sobě vzbudit nadšení pro zahrádku a ne každý má čas večer co večer zajet si za město, vejít do obdélníku obehnaného ostnatým drátem, kde mezi kameny kvete několik zákrsků, a hrabat se pak v hlíně, hnoji a listí. Ostatně, pak musí zase jet zpátky do města a během jízdy už zase pohledem do cizích tváří natolik procitne, že rozrušení překoná únavu a nedovolí mu spát.

Hodně lidí používá narkotik. Ženy z toho důvodu navštěvují kartárky, dokonce třeba každé pondělí, aby jim řekly předem, jak bude vypadat příští týden. Podstata života tkví v překvapení. Neboť nač vlastně žít, když budu vědět přesně, jak to se mnou dopadne? Ale lidé užili už tolik různých způsobů překvapení, že prosí osud, aby jim všechny další nepředvídanosti vyjevil v kartách nebo v křišťálové kouli.

A jiní, kteří nemohou utéci svým myšlenkám, pijí. Snad po celém světě jsou hostince dnes plny a všude teče víno potoky. Dojista aspoň Evropa se proměnila ve velkou krčmu, v které svorně pije velký i malý. Ale není tu gargantuovského veselí, bezstarostnosti, která hledá ventil pro svou bujnost. Do pohárů se noří ulekané oči a rozechvěné rty, na kterých věčně tkví nějaká otázka: Proč? Kdy? Jak?

A ještě horších narkotik lidé používají, ať už fyzické nebo nehmatatelné substance. Kokainu jako spirítismu, náboženských pověr jako morfiiových injekcí. Hazardních her jako vzrušujících detektivek. A skoro každý z nás navykl si hovořit oním roztržitým způsobem, kdy usmívající se ústa vypouštějí celé shluky roztomilých slov, ale mozek se mučí zatím docela něčím jiným. A víme, že ten druhý, který nám odpovídá, je na tom právě tak, ale nedovedeme si upřímně říci, že oba myslíme a mluvíme jinak. Snad je to lépe. Být upřímný, když upřímnost je obklopena jen smutkem, směsí skepse a pochybné naděje, není zvláště příjemné. Raději hrát veselého člověka, zatím co hluboký v srdci žal.

Je těžké proměnit člověka, který z určitých rozumových příčin nemůže a nechce být veselý, ve švitořivého šprýmaře. Ale přece jen je třeba hledati lék, aby naše ústavy pro duševně choré se najednou nezhroutily pro přepracovanost.

Mozek je jako továrna. Když je dobře veden, prospívá. Když se mu však ponechává mnoho volného času bez usměrnění, poplaší se jako dělníci, jejichž ředitel projevil zřetelnou váhavost. Přestane pravidelně pracovat a začne schůzovat. Honí se v něm názory pro i proti, plynou dlouhé, neplodné debaty a zmocňuje se ho podrážděnost. Mozek má být stále zaměstnáván, jinak s ním není k vydržení. Pro každý mozek je nebezpečné, když má příliš volného času. Není možno jej přetěžovat ustavičně jediným způsobem práce. Ale nejlepším odpočinkem je pro člověka a jeho mozek změna činnosti.

Náš vlastní životní a pracovní obor — užíváme slov docenta Bogatyreva — jenž nás zavazuje téměř po celý život hrátí úlohu, učitele, obchodníka, úředníka atd. — málokdy nám dává příležitost vyskočiti z té role a zahrátí úlohu jinou.

Ale právě tento skok do jiné role je schopen mozku poskytnout očistnou rekreaci. Za starých časů bylo k tomu dost příležitostí. V každé obci byl počestný sedlák, který přechodně vystupoval v úloze družby. Jiný zase organisoval zábavy pro mládež. Jiný byl nejen úředníkem, ale také předsedou té či oné organizace kulturní, politické, tělovýchovné. A proč myslíte, že tolik lidí se věnovalo činnosti v ochotnických spolcích? Jevišťe jim dovolovalo, aby unikli z jednotvárnosti svého povolání a aspoň na chvíli si zahráli na milovníka, intrikána, dobrého dědečka či úspěšného hrdinu. V našem národě je pravděpodobně silněji než jinde vyvinuta touha dívat se na život s několika hledisek. Každý chce žít aspoň dvojím způsobem. A mnohým nestačilo ani to. Potřebovali svůj mozek zaměstnat co nejtrvaleji, aby přemohli tu touhu po hloubavosti, která je dána skoro každému člověku v této zemi. Nechtěli naplano přemýšlet a proto v mezích možností dřeli v desíti spolcích na práci třeba někdy nikoli neplané. Velká kulturní vyspělost národa je nebezpečím pro jeho duševní klid. Nedovedeme radostí spontánně užívat jako v národech jiných. I radost musí být zařaděna do nějaké pracovní kázně. Muži nechodí do hospod jen proto, aby pili, ale aby se účastnili nějaké schůze. Nejdeme na výlet jen pro radost z přírody, ale proto, abychom učinili zadost spolkové povinnosti. Nestačí člověku, aby byl soudním oficiálem, chce ještě být jednatelem Okrašlovacího

spolku. Soudní oficiál vidí celý život jen s jednoho hlediska, které v něm po čase vzbuzuje úzkost. Jednatelství v Okrašlovacím spolku mu dovolí, aby si našel zbrusu novou observatoř pro svá pozorování. Na světě už nejsou jenom soudní akta, ale také květiny a lipová alej.

Nové uspořádání věcí v naší společnosti do značné míry ohrozilo tuto hlubokou zálibu lidí v rozmanitosti práce i ve výměně názorů. Nemůže-li náš člověk debatovat ve spolku, debatuje sám se sebou a propadává melancholii. V některých chvílích si uvědomuje, že jsme těch spolků měli opravdu mnoho. Ale bylo jich zapotřebí, aby se přebytečná mozková energie bez úrazu vybila.

Naše duše si chce odpočinout. A odpočine si nejlépe, když mozek změni každý den aspoň na nějakou hodinu způsob práce. Dnes však jsou poměry až příliš zjednodušeny: odbudeme si svou pracovní povinnost, za kterou dostáváme peníze, a pak jsme vyhozeni domů a dělejte si, holoubci, dál co chcete. A holoubek sedí doma a hloubá. Přemýšlí o světě a pomalu propadá neurose, protože jeho příliš čilý mozek se nemůže uchopit nějaké konkrétní práce a jen tak převaluje s místa na místo balvany neřešitelných záhad.

Pro dobrou životní pohodu je třeba hrát aspoň dvě životní role. Nesmí se to ovšem přehánět — jako v oné příhodě Sherlocka Holmesa, kde úctyhodný bankovní úředník ve volných chvílích chodil po londýnských ulicích přestrojen za mrzáka a žebral. Tak daleko tato touha nesahá. A zase málo lidí je nadáno fantasií Pietra Breughela, aby jim stačilo sehnout se a dívat se mezi vlastními rozkročenými nohama, jak romanticky vypadá svět, když jej vidíme obráceně (ostatně Breughela z té podívané ranila nakonec mrtvice).

Čím se člověk zabývá častěji jedinou věcí, tím vážněji ji bere. Pro mnohého docenta neexistuje na světě nic jiného, než právě jeho poměrně úzký výsek vědy. Ale tato přílišná specialisace, která z něho činí sice vynikajícího odborníka, ale nenormálního člověka, je nebezpečná. Teprve když zjistí, že se lidé zajímají také o něco jiného než o jeho vědu, se mu může žít lehčeji a příjemněji. Dickens by jistě nikdy nenapsal tolik dojmavých knížek, kdyby si občas s dětmi nezahrál divadlo a neúčastnil se všech jejich her. Člověk se musí občas na vlastní práci podívat cizíma očima, aby se uklidnil. A také na všechny problémy, které ho děsí. Pro učence může být prospěšný hovor, který povede o světové politice s kopáčem. A nástrojářský dělník nabude také jiného dojmu, když se pohádá na neutrálním místě s berním úředníkem.

Jste nervosní? Špatně spíte? Pak se pokuste najít společnost, která vůbec nehovoří o problémech, jež vás rozčilují. Pokuste se naslouchat lidem, kteří umí zajímavě hovořit o věcech vám neznámých. Snažte se na chvíli proměnit v jiného člověka, než jakým jste přes den. Člověk se neuklidní, když se i ve volném čase stýká s lidmi, kteří jsou jeho druhy v práci. Musí hrát chvíli jinou roli, než jaká je mu přidělena v zaměstnání. A proto problém spolků nejrůznějších jmen a nejgrotesknějších účelů není jen otázkou škrtnutí pera. Je to problém sociologický, který i ve státech, kde podobné zjednodušení bylo provedeno, byl dobře pochopen. Je možno zjednodušit, to jest zrušit dosavadní spolkový život. Ale je třeba místo

něho vybudovat takové instituce, kde by zase lidem, unaveným a znervosněným nudnou prací, k níž jsou přikováni pro celý život, byla dána možnost chvíli se proměnit v někoho jiného. Aby se na sebe podívali z dálky a nebrali se pokud možno tak vážně. Neboť když člověk nedbá své vlastní důstojnosti, je to blázen. Ale když se bere až příliš vážně, patrně zešílí.

otázky a odpovědi

Karel Kuchynka:

Je jasnovidnost opravdu jen pověra?

Žijeme ve vážné době, která vyžaduje řešení tolika důležitých úkolů, že by se opravdu mohlo zdát zbytečným klásti si dnes takovou otázku. Jestliže se přes to chci pokusit o odpověď na ni, vede mne k tomu článek, otištěný v č. 19. Prítomnosti pod názvem: »Já jistě nejsem pověřivý, ale...« Jeho autor Petr K. svolává v něm hromy a blesky na tu hroznou a moderního člověka XX. století tak nedůstojnou pověru, jakou je mu přesvědčení některých lidí, že je jasnovidnost možná. Autor si ovšem svůj důkaz o početilosti víry v jasnovidnost usnadňuje tím, že se ve svém článku obírá výhradně jen profesionálními jasnovidci. Patrně mu nejsou známy případy jasnovidnosti nevýdělečné a dokonce už neví či nechce vědět o četných pokusech, které provedli s osobami nadanými jasnovidností mnozí kritičtí odborníci, dobře obeznámení s tímto novým oborem vědeckého badání.

Aby nebylo nedorozumění, nestavím se nikterak proti jistě dobrému úmyslu autorovu varovati před nezdravou pověřivostí, která vede mnohé lidi k tomu, že berou za bernou minci vše, co jim leccjaký »jasnovidec« a šarlatán domněle odhaluje z budoucnosti. Právě doby, kdy jednotlivci i celá kolektiva žijí v duševní sklíčenosti a hledí s obavami vsříct tomu, co je očekává, jsou příznivé úsilí poodhrnouti alespoň cípek závoje, jenž nám zakrývá budoucnost a zjednatí si tak úlevu z tíživé nejistoty. Před lehkomyšlnou vírou v různá taková odhalení, zejména pokud se týkají obecných událostí, nelze opravdu dosti varovati. Avšak na druhé straně nesmíme zase vylítni se špinou i děcko, neboť bychom tak upadali do opačného extrému a osobovali si příliš domyšlivě právo na úsudek, že nemůže existovati zvláštní schopnost lidské inteligence vnímatí takové skutečnosti minulé, přítomné i budoucí, o kterých nemůžeme získati vědomostí prostřednictvím žádného ze svých normálních pěti smyslů. Takový úsudek byl by jistě ukvapený a předčasný, neboť i když se stokrát přesvědčíme, že domnělé »předpovědi« kartárek, chiromantů a jiných kořistníků z lidské početilosti se ukáží liché a naivní, stačí, narazíme-li na jeden případ, který odolá kritickému přezkoušení, abychom se vážně zamyslili nad tímto problémem. Budeme-li i po takové zkušenosti strkat hlavu do písku a utěšovat se lacinou výmluvou, že to vše je jen nedůstojnou pověrou, neposloužíme ani sobě ani lidskému poznání, které přece, jak doufáme, není ještě ukončeno. Dobře vystihl tuto naši povinnost Sir W. Thompson, když napsal: »Věda je věčnými principy cti povinna dívatí se bez bázně do očí každé záhadě, která se jí naskytne.« Je v tom jistě jedno z nejkrásnějších, poslání vědy.

Pan Petr K. nás zval ve svém článku, abychom si sedli spolu a pohovořili si o těch prorocích a kouzelnících. Nuže, učiníme tak a povíme si tentokrát zase s jiného konce, oč vlastně jde. Víra v možnost předvídati bu-

dlouhosc je již velmi starého data. Dnes ovšem nám nestačí pouhá víra, chceme důkazy! A těch nahradili v posledních letech badatelé v parapsychologii veliké množství. Schopnost některých lidí viděti předměty uzavřené do neprůhledných schránek, uhádnouti cizí myšlenky znali již staří magnetiséři. Anglický badatel Fr. Myers nazval ji jménem telepatie, které později vsude zdomácnělo, ačkoli neodpovídá přesně celému souboru úkazů, jež považujeme za jasnovidnost. Prof. Ch. Richet, slavný francouzský fyziolog,razil proto nový název »kryptesthesie« a dospěl na základě svých dlouholetých soustavných pokusů k vědecké jistotě, že tato záhadná schopnost je prokázána jako každá jiná skutečnost. Vykládá ji zvláštní citlivostí, která umožňuje vnímání jinak než známými smysly a předpokládá zvláštní sílu, zasahující percipienta a vyvolávající pohnutí v určitém okrsku jeho nevědomí.

Z novější doby dlužno poukázati na pokusy pražského psychiatra prof. O. Fischera se světoznámým grafologem Rafaelem Schermannem. Schermann není grafologem v běžném slova smyslu, který by prováděl podrobné rozboru písma a z nich usuzoval na povahu pisatelovu. Pracuje metodou intuitivní a dosahuje výsledků, které zdaleka převyšují vše, co běžná grafologie může zjistiti s větší či menší pravděpodobností. Proto také nazval prof. Fischer jeho schopnost metagrafologií. Schermann je s to po letném nahlédnutí do rukopisu, i zcela krátkého, popsatí bez rozboru neobyčejně výstižně povahu pisatelovu tak určitými znaky, že nemůže býti zaměněn s jinou osobou, určiti jeho povolání, vylíčiti prostředí, v němž žije, popsatí jeho vzezření, případně tělesné vady, zvláštní návyky, určiti náladu a bližší zevní okolnosti, za kterých byl rukopis napsán atd. Schermann však nemusel při pokusech prof. Fischera rukopis vůbec viděti, stačilo mu, když se rukopisu pouze dotýkal, ba prof. Fischer dokázal s ním i tak zvaný »psychický transfert«, když si totiž pouze v duchu určitou osobu představoval a Schermann ji pak popsal stejně jako by měl před sebou její rukopis. I když bez vědomí Schermannova byl jindy opakován pokus s rukopisem téže osoby, byl výsledek výstižný a zpravidla ještě dokresloval některé podrobnosti původního obrazu. Konečně dokázal Schermann i napodobiti někdy přímo nerozeznatelně od originálu rukopis osoby, na kterou byl dotazován, ačkoli mu její rukopis nebyl ukázán a nevěděl, o koho jde. Netřeba jistě podotýkati, že takový výkon je něco zcela jiného než »obcházeti kulatými slovy horkou kaši konkrétního údaj«, jak charakterisuje Petr K. obecně profesionální jasnovidectví.

Je však třeba opatrnosti v úsudku i o těch jinak právem podezíraných profesionálních jasnovidcích. Zdá se, že přece jen nejsou všichni z nich šarlatány a že se najdou mezi nimi osoby nadané pravými nadnormálními schopnostmi. Tak na příklad jsem se sešel s jasnovidcem, který právě přijel z ciziny, nikdy před tím u nás nebyl a viděl mne po prvé v životě. A tento člověk mně řekl, že v mém bytě visí starý portrét mého blízkého příbuzného, popsal přesně postoj portretované osoby, naznačil její povolání, její uplatnění ve veřejném životě a její náhlou smrt. Všechny údaje se shodovaly se skutečností.

Každý zná také ony »jasnovidky«, které na rozích ulic nebo na pouti hádají se zavázanými očima, co ten či onen z diváků drží v ruce, má v kapse a pod. Mají vždy společníka, který je jakýmsi jejich impresariem. Nejde tu ovšem zpravidla o žádnou jasnovidnost, nýbrž jen o dobrou souhru obou partnerů na základě mnemotechniky a přece se stalo, že jedna taková jasnovidka správně uhodla jednomu mému známému, od čeho je klíč, který držel v ruce, a řekla mu i konečné číslo bilanční závěrky, kterou právě před tím revidoval. To nás s prof. Fischerem přimělo k tomu, že jsme s ní provedli soukromě řadu pokusů a ukázalo se, že za spolehlivé kontroly dovede reprodukovati jednoduché nákresy, které

jsme měli připraveny na lístcích a na které jsme postupně soustřeďovali pozornost v pokoji odděleném od místnosti, ve které seděla, ještě třetí místností. Dveře obou místností byly při tom zavřeny. Zvláště zajímavé bylo, že někdy reprodukovala ne sice nákres, který jsme právě měli před sebou a ježž jsme »vysílali«, nýbrž zcela odlišný nákres, který však byl mezi ostatními nákresy připravenými k pokusu. Uhodla i v tom případě, když si prof. Fischer jen představoval svého domácího psa a dokonce označila správně i jeho jméno May.

Nedávno zemřelý ředitel Mezinárodního ústavu meta-psychického v Paříži dr. Eugéne Osty učinil podobnou zkušenost. Vyhledával v Paříži všechny možné věštkyně a jasnovidce, aby se přesvědčil, jsou-li mezi nimi přece nějaké osoby nadané mimořádnou schopností vnímání. Přes mnohá očekávaná zklamání nalezl v záplavě šarlatánství několik osob, s nimiž pak prováděl neobyčejně zdařilé pokusy. Ty daly také základ k jeho obsáhlým pracím o jasnovidnosti, z nichž zvláštního uznání došlo dílo »La connaissance supranormale« (Nadnormální poznání).

Nejzáhadnějším a našemu rozumovému poznání nejvíce se přičícím způsobem jasnovidnosti je však předvídaní budoucnosti. Předvídaní budoucnosti lze vykládati třemi hypothesami: buď jde o podvod, po případě chybné pozorování, nebo o náhodu nebo konečně o opravdové »jasnozření«. Prof. Richet shromáždil ve své knize »L'avenir et la prémonition« (Budoucnost a její předvídaní) přes sto dobře ověřených případů, ve kterých je podvod vyloučen a při nichž nelze také mluviti o vzpomínkovém klamu, ježto údaje byly sděleny a potvrzeny dříve, než k události došlo. Při podrobných okolnostech, které jsou v těchto předpovědích vylíčeny, je také příliš pohodlné vysvětlovati vše náhodou a bylo by to zase ono nepříjemné strkání hlavy do písku. A tak zbývá jen výklad jasnozřením. Aby tento výklad stál opravdu na vědeckém základě, nesmí býti předvídaná událost pravděpodobná, musí přesahovati hranice bystrého úsudku rozvázné osoby a nesmí býti dílem náhody. Musí obsahovati podrobné vylíčení průvodních okolností, musí býti zaznamenána dříve než se splní, nebo alespoň předem oznámena osobám, které to mohou dosvědčiti. Je třeba zvláště se vyvarovati iluze a vzpomínkových omylů. Konečně nesmí předpověděná událost záviseti na osobě, které se předpověď týká, aby nebylo umožněno působení autosugesce a podvědomí.

Uvedeme několik příkladů takových pravých předpovědí, aby si každý mohl učiniti o věci sám úsudek:

Zmíněný již dr. E. Osty uvádí jako příklad předpovědi, která se splnila za 12 let, skutečnost, že mu pan de Fleurière oznámil 17. prosince 1913 při pokusu, který byl písemně zaznamenán, že bude za nějakou dobu vyzván, aby opustil povolání lékařské, že přijme ředitelství jakéhosi ústavu pro psychologii, že se budou pořádati přednášky v domě, ve kterém bude bydleti a bude míti k dispozici svou revui. V době, kdy byla tato předpověď pronesena, zdála se dr. Ostymu přímo směšnou. Avšak založení pařížského Metapsychického ústavu v r. 1919, potom smrt jeho prvního ředitele dr. G. Geleye, který zahynul při pádu letadla v červenci 1924 a řada dalších druhotných okolností učinila z této předpovědi skutečnost.

Dr. Osty zaznamenal také případ předpovědi tělesného úrazu, který skončil smrtí. Sdělil mu jej známý spisovatel, který předložil několik let před válkou pařížské věštkyni Me Fraya dopis svého dobrého přítele H. Gance s žádostí, aby se o něm vyslovila. Věštkyně sotva se dotkla dopisu, prohlásila, že tohoto mladého muže postihne těžký úraz střelnou zbraní do stehna. Na dotaz, nebude-li třeba nohu amputovati, odvětila: »Bohužel nikoliv, bude to příliš těžké zranění a zemře na ně.« Když po delší době se nic nestalo, přestal spisovatel

mysliti na předpověď. Teprve vypuknutí světové války mu ji oživilo v paměti a po celou válku čekal zprávu o smrtelném poranění svého přítele. Válka však se skončila a uplynulo již přes deset let od předpovědi a jeho přítel byl dosud živ a zdrav. V prvních dnech listopadu téhož roku upozornil dr. Ostyho jeho kolega lékař, přítomný vyličené rozmluvě, že četl v novinách zprávu o tragické smrti p. H. Gance. Ten byl pozván s několika přáteli na hon k p. Bénartovi; v lese blíže Soisy-sous-Etiolles vyšla náhle rána z pušky hostitelovy, když mu ji honec znovu nabíjel, a zasáhla do nohy p. H. Gance, čtyřicetiletého bankéře, bydlícího v č. 218, Boulevard Saint-Germain v Paříži, jenž stál vzdálen dva metry. Raněný značně vyčerpaný velkou ztrátou krve byl ihned přenesen do zámku Champrosay, kde se lékař Debray pokusil provést na něm transfusi krve. Avšak p. Gance trpěl srdeční chorobou a zemřel téže noci.

Zajímavý je také případ dr. Galleta, lékaře v Ancecy pozdějšího senátora a ministra. Dne 27. června 1897, když studoval medicinu v Lyoně a připravoval se ke zkoušce, byl najednou posednut tak neodbytnou myšlenkou, že načrtnul do svého sešitu pro anatomii tuto větu: »Pan Casimir Perrier je zvolen presidentem republiky 451 hlasy.« Nezabýváje se politikou, zarazil se nad touto větou a ukázal ji hned svému kolegovi Varayovi, s nímž studoval. Po obědě odešel s ním na přednášku do fakulty. Cestou potkali své kamarády Bouchera a Delormea, jimž Gallet vyprávěl o této události a sklídlil přirozeně za to výsměch. Po přednášce zašli jmenovaní čtyři studenti do kavárny a brzy na to došla prvá zvláštní vydání časopisů oznamujících, že skutečně Casimir Perrier byl právě zvolen 451 hlasy. Věc je tím zvláštní, že původně C. Perrier ani nebyl kandidován na presidentství republiky a všeobecně se čekalo rozhodnutí mezi Brissonem a Dupuyem. Pravděpodobnost, že dostane 451 hlasů byla tedy naprosto mizivá a proto tato předpověď tak přesného volebního čísla, které bylo možno jako historickou událost dokonale ověřit, patří k nejkrásnějším známým případům předzvěsti. Tak přesné předzvěsti jsou ovšem velmi vzácné, pravidelně se vztahuje předpověď na věci nepatrné a méně významné.

Skutečnost, že budoucnost lze někdy, byť i jen zřídka, předpovědět, vede neúprosně k úsudku, že je budoucnost determinována a čas pouhou ilusí. Dr. Osty vykládá možnost předpovědi individuální lidské budoucnosti tím, že každý z nás zná, aniž je si toho jakkoliv vědom, v celku i v podrobnostech celou svou úlohu, kterou má v životě hrát a že jasnovidce čerpá své pravdivé předpovědi z této utajené duchovní úrovně. Tento poznatek však nás nesmí vésti k beznadějnému fatalismu, poněvadž víme, že nikdy nelze se s určitostí spolehnouti na to, že nějaká předpověď se splní a vždy je daleko větší počet takových, které se ve skutečnosti nepotvrdí.

Proto také je prof. Richet toho názoru, že předpovědi mají sice veliký význam pro vědu, zvláště metapsychologii, nikoli však pro praktický život, který musí jíti svou cestou, jako by budoucnost nebyla předurčena a čas nebyl ilusí. Možnost pravé předpovědi nesmí býti důvodem k úplnému popření svobodné vůle a mravní odpovědnosti, která postihuje každého lidského jedince stejně v přítomnosti jako v minulosti a budoucnosti a tvoří nerozlučný celek.

Předpovědi, které se splní, vyvolávají v nás myšlenku, že snad pozdější pokolení použije svých nejlepších jedinců k tomu, aby probádali ducha, jenž oživuje hmotu a aby hledali ducha za individuálními úlohami, které v tak malém prostoru i čase hrajeme v nekonečném dramatu vesmíru. Přes ojedinělé záblesky, v nichž se nám někdy odhalí, je přece budoucnost ve svém celku nepoznatelná a obklopuje nás svými hlubokými tajemství-

mi, kterými je ostatně v tak mnohém směru pro nás zahalena i přítomnost. Úkolem vědy je vždy a za všech okolností pátrat po pravdě, ať je kdokoliv a bez ohledu na to, jaké praktické důsledky s sebou přinese, avšak pro všední život platí spíše zásada praxe. Podle velkého psychologa Williama Jamese, že není radno zablouditi v záhadách toho, co je nedostupné našemu duchu.

feuilleton

A. Mráz:

Sparta—Slavie a sv. Jana

Každou neděli účastní se tisícové zástupy obecnstva fotbalových a jiných sportovních utkání, domnívajíce se, že to, co tady po dobu dvou poločasů provozují, je sport a tělesná výchova. Načež po skončeném zápase odcházejí spokojeně domů s blahým vědomím, že se opět velmi vydatně otužili a bůhvíjak pozdravili.

Bylo by to zajisté věci stejně praktických lékařů jako sportovních teoretiků uvést tyto domněnky sportovního obecnstva na pravou a správnou míru.

Abychom však dlouho nekličkovali kolem horké kaše. Činnost tisícíhlavého zástupu diváků na Letné nebude sportem dříve, dokud se tito nedají po vzoru ostrovních lidožroutů — vzpomeňte si jen na kouzelné ilustrace z Robinsona Grusoea — za ohlušujících, povzbuzujících skřeků místního rozhlasu do živelného proudění a divé dvouhodinovy kolem hřiště, hrozíce prázdnými půllitry a sáčky od burských oříšků nepřátelské tvrdě obrané.

Dokud však budou diváci, místo aby se takto tělesně tužili, spokojeně posávat, posedávat a odpočívat na tribuně a v ochozu na Letné, nebudou mít ke sportu o nic bližší než k němu mají diváci v příměstí a na galerii Městského divadla na Vinohradech.

»Jenže,« namítnete. »V Městském divadle hrají divadlo.« »A na Letné?« »Sport!« odpovíte. V tom je ten základní a zásadní rozdíl.

Nuže: jsem příliš netrpělivý říci vám už jak se věci ve skutečnosti mají, než abych vás tu unavoval dlouhým líčením oné historické neexistence základního a zásadního rozdílu mezi sportem a divadlem, jak se nu příklad jevila v cirku Maximu za hrůzovlády císaře Nérona, za kterého herci-gладиátoři plnili své divadelní poslání k naprosté spokojenosti císaře, senátu i lidu, lišíce se od vinohradských sólistů jen tím, že zatím co se na Vinohradech umírá pro škrk pera a potěšení dramatického autora, umíralo se v Římě pro škrk šavli a potěšení svého spoluherce.

Ani o komedii dell'arte, ve které herci — artisté podávali sportovní výkony, že by nad nimi bledli závidisti světoví atletiští mistři a vítězové olympijských, nemá tu být zmínky.

Chci tu jen prostě nastoupit důkaz pravdy, že na Letné jest vám předváděna věc, která má s hlediska diváka bližší k estetickému vjemu než k praktickému sportu. Já myslím, že by bylo velmi prospěšné jak sportu, tak zvláště divadlu, kdyby se mi tento důkaz podařil a kdybyste mi uvěřili, už vzhledem k tomu, že se chystáme k stavbě velkého nového divadla s několika tisíci sedadly, pro které, po rozřešení otázky: kde vzít úhradu?, vznikne ještě závažná otázka další: kde vzít obecnstvo? Ale o tom až pak. Začneme teď z jiného konce.

Každá činohra, každá opera, slovem každé dramatické dílo je souborem dvou snah. Rozporem dvou vůlí. A každé fotbalové utkání?

Nuže: úsilím hráčů Sparty není dopravit míč alespoň o jednu vícekrát do branky Slavie než jej dopravili hráči Slavie do branky Sparty. Úsilím, snahou, vůlí hráčů Sparty je zvítězit. Porazit Slavii.

Úsilím, snahou, vůlí sv. Jany ve stejnojmenné činohře od Bernarda Shawa není dobýt brány Angličany obleženého Orleánsu. Úsilím, snahou, vůlí sv. Jany je zvítězit. Porazit Angličany. Dosáhnoutí branky jest pro levé křídlo Sparty stejně jen prostředkem, jako je sv. Janě jen prostředkem dobýti brány Orleánsu. Snahy, ženoucí jednání Shawovy sv. Jany a spartánského levého křídla jsou tytéž. Říkejte si třeba, že snahy sv. Jany jsou jakostnější a vyšší. Na tom nám teď nesejde. Sejde nám však velmi na tom, že vzrušení a napětí sportovních diváků z akce levého křídla Sparty není o nic menší, než vzrušení a napětí činoherního diváka z dramatických akcí sv. Jany. Že dramatická situace na předmostí před vpadnutí branou Orleánsu není o nic napínavější než scrumage (shluk hráčů) útoku Sparty v malém trestném území před brankou Slavie.

»Výborně!« slyším volat naše, samým sportovním nadšením beznadějně zjankovatělé Nadčerače. »Vždycky jsme říkali, že football je něco speciálního. Vždyť už i v takové »Přítomnosti« museli otevřeně přiznat, že takový správný z levého křídla založený útok je lepší, než celá dramatická tragédie!«

Přiznávám, že kdybychom se měli ohlížet na souhlasné projevy našich Nadčeračů, nesměli bychom o sportu psát vůbec.

I kdyby bylo dokázáno, což ještě naprosto není, že vzrušení z dramatických počinů sv. Jany je stejného druhu jako vzrušení ze sportovních počinů levého křídla Sparty, nebylo by ještě, co se divadelních vlastností počinů levého křídla Sparty týče, dokázáno pranic.

Vždyť stejné, ba mnohem intenzivnější vzrušení poskytně nám na příklad demonstrace na Václavském náměstí a přece — ač zde vystupují osoby krojované, sólisté a statisté, a ač zde nechybějí ani hlasové projevy, jejichž nedostatek činí z utkání Sparty se Slavii němhru — přece jen neodváží se nikdo demonstrace na Václavském náměstí označit za pouhé divadlo. Jsou totiž skutečné. Jsou to děje životní.

Naproti tomu činohra sv. Jana od Bernarda Shawa je děj vymyšlený. Neskutečný. Jest na příklad naprosto nemyslitelné, aby vám uprostřed nejdramatictější akce vlepil statný kapitán Robert de Baudricourt, zle rozkacený nedostatkem a zdražením vajec, políček, byl byste i byl náhodou hokynářka a měl co se zdražením vajec velmi nečisté svědomí.

Zatím co při shluku na Václavském náměstí vám i vaše nejryzejší, křišťálově čisté svědomí nebude, před něčím podobným jako je políček, zcela bezpečnou ochranou.

Neboť opakují. Statný kapitán Robert de Baudricourt je vymyšlená, dramatická osoba. Vnímáte ji zrakem a sluchem. Potřeštěnec na Václavském náměstí je skutečná, nevymyšlená osoba. Lze jej vnímat i jinými způsoby.

Jaké je to však s utkáním Sparta—Slavia? Jde též o nějakou demonstraci tělesné zdatnosti? Jde o děje životní? Jde o skutečnost?

Vmyslete se, prosím, pro lepší pochopení, do této situace. Vzal jste svoji sestřenicí, která byla doposud vychovávána v klášterní škole, na footballové utkání.

Nepochybují ani chvíli — že pokud vás nešidí a vidí skutečné footballové utkání po prvé ve svém životě — bude jí pohled na 22 mladých mužů, pobíhajících s obnaženými koleny, ke hvízdám staršího zovíralního pána v černém listovém utíkáčku, po hřišti sem a tam, věci nevýslovně směšnou a groteskní.

Vaši sestřenicí nedostává se totiž tak zvaná divadelní iluze. To je onen duševní stav, ono podivné rozpoložení mysli, které se vás zmocní, jakmile se jen rozestoupí divadelní opona, před kterou se pak odehrává hra, o níž

zcela bezpečně víte, že jest jen hrou, ale kterou přes to vnímáte zcela vážně a skutečně.

Ale vraťme se k vaší nadměru pobavené sestřenicí na Spartě. Domnívám se, že jste dosti gentlemanem, abyste ji, jakmile jste jen seznal svůj omyl, kterého jste se dopustil, když jste sestřenicí místo do zoologické zahrady do Troje — ve které není třeba divadelní iluze — zavedl na football na Letnou, obeznámil s pravidly kopané.

A náhle, když už už se zdá, že chápe smysl hry (to jest: nabývá oněch duševních zkušeností, onoho citového zaměření, kterého jest třeba k divadelní iluzi) z ničeho nic zvolá: »Jujda, podívej se! Tam dole. Náš pan učitel těsnopisu. A jaká má chlupatá kolena!«

A pravděpodobně, jen co poběží levé křídlo Sparty Kalocsay kolem vašeho místa, aby doběhlo a odcentrovalo těžký míč, přivede vás vaše sestřenicí na pokraj zoufalství pronikavým výkřikem: »Pane učitelí. Ahoj! Tady jsem. S bratrancem. Jak se máte? Co děláte?«

Vidíte. Vaši sestřenicí nejen, že se nedostává divadelní iluze, potřebné k pochopení sportovního utkání, nedostává se jí ani pochopení pro fakt, že to, co tady pobíhá po levém křídle Sparty, nemá v tom okamžiku, na této scéně, v této masce, v tomto kostymu (málem bych byl řekl v »této roli« — nu nebojte se, řeknu to o kousek později) takřka pranic společného s civilním Kalocsayem, příležitostným učitelem těsnopisu na klášterní škole.

Vaše sestřenicí nemá pochopení pro onu kombinaci trojjednotného současného vnímání, které se nevyskytuje v žádném jiném umění divadelním. A než — — — (kteréžto pomlky si, doufám, vyplníte nyní už sami). A pro kteroužto trojjednotnost jest příznačná tato skupina otázek.

Kdo je to? Čím je? Co hraje?

Na které zní odpověď: Je to Kalocsay (je to Vojta). Je footballistou (je hercem). Hraje levé křídlo AC Sparty v ligovém utkání Sparta—Slavia na Letné. (Hraje statného kapitána Roberta de Baudricourt ve sv. Janě od Bernarda Shawa na Národním divadle.)

A teď, když jsme si řekli, že dramatický děj utkání Sparty se Slavii není stejně jako děj sv. Jany dějem skutečným (neboť k jeho pochopení je třeba divadelní iluze), dále, že levé křídlo Sparty hraje stejně svoji roli na stadiu jako statný kapitán Robert de Baudricourt na divadle, zbývá nám už jen ztratit několik slov o tom, že hřiště Sparty je stejně scénickým obrazem jako slunná kamenná síň v prvním poschodí baudricourtského hradu.

A jakým scénickým obrazem, panečku! Vždyť od okamžiku soudcova zapísknutí má každý úsek na hřišti (vyznačený bílou čarou) svoji vlastní dramatickou váhu. (Jiné důsledky má střetnutí hráčů ve středu hřiště, jiné v malém a jiné ve velkém trestném území.) A toto prostorové rozčlenění scény blíží se ve své geniální prostoduchosti až onomu pohádkovému kouzelnému kruhu, kterým se obkličuje a zabezpečuje hloupý Honza proti lstivým nástrahám zlých půlnočních duchů a Belzebubů.

A ústřední pravidlo o offside neupravuje jen vztah herce k herci, ale současně i vztah herce ke scéně. (Toto pravidlo určuje, že hráč na určitém místě na hřišti za určitého seskupení svých spoluhráčů je offside; to jest: nesmí zasáhnout do hry.)

Což neznamená toto pravidlo jedinečné sprežení hercova dramatického i scénického vztahu v jedno, jaké se zdaří na jevišti jen těm nejvypolenějším z vypolených mistrů režisérských? A což nejsou konečně pouhé čtyři zazděné brankové tyče s břevnem napříč scénickým předmětem s takřka osudovou funkcí, rozuzlující děj jako deus ex machina antické tragédie?

Ale dost už. Přesvědčili jsme se, doufám, o tom, že sportovní utkání má svůj děj (onen rozpor snah), své herce a svoji scénu. Což jsou právě ony hlavní výstižné znaky dramatického díla.

A teď můžeme se už s klidným svědomím vrátit ke slíbenému, podrobnějšímu rozvedení sportovního dramatického napětí.

Představte si, prosím, že takovýto dobře živěný, zdatný, otužilý mladý muž, energických rysů a robustního vzezření vyjede v neděli odpoledne v 18 hodin ze svého podzemního tunelu na Spartě jako přetopená lokomotiva, jako silostroj a jako dynamo. Chvilí se nejistě otáčí a parkuje, ale jakmile jen dá soudce znamení k výkopu, promění se hráč v hotovou pochodovou vysilací stanici své po celý týden nashromážděné síly a energie.

Z jeho tělesných projevů, z jeho pohybů, gest a mimiky vyzařují na všechny strany silokřivky, které se pro větší názornost kryjí — ve skutečnosti tomu tak zcela není — s drahými kopaného míče. A které jsou souběžné, protiběžné, které se prolínají a křížují a sráží se silokřivkami ostatních hráčů.

Takto stává se hříště magnetickým polem, jehož napětí — indukci tomu, tuším, říkají v elektrotechnice — se sděluje a přenáší na obecnost. Každý divák v hledišti stává se bezděky přijímacím přístrojem pro energii a napětí, vysílané dole na stadiu. Tento fakt pasivního příjmu poskytuje mu pak onen domněle sportovní požitek, mající se sportem asi tolik společného, jako by měl společného s nasycením poslech rozhlasové reportáže z banketu v Alcronu. Neboť v jádře nemá tento požitek z příjmu silokřivek z hráčských akcí k ničemu blíže, než k pocitu estetické libosti z dokonale provedeného dramatického díla.

A přece, vidíte: chodí mezi námi lidé, jako na příklad vaše klášterní sestřenice, na které nechytíte sportovní napětí, byť by bylo sebe intenzivnějšího druhu. Stejně jako mezi námi chodí — a to ještě v mnohem větším počtu — lidé, na které nechytíte zase napětí divadelní. Jsou lidé, které dostanete každou neděli na Spartu, ale sotva jednou do roka do Národního divadla. A naopak.

A oba tyto tábory opovrhují sebou a ponižují se navzájem. A přece — a to by tak byl hlubší smysl našeho dokazování — mají k sobě tak úžasně blízko. Neboť cožpak neholdují oba tábory téže, naprosto ne zavržitelné vášni?

Nyní bylo by jen třeba, aby si na nějakou dobu, než dojdou z vlastních vjemů k tomuto poznání, vyměnili úlohy. Aby sportovní diváci začali chodit do divadel a diváci z divadel na Letnou. Pro Letnou znamenalo by to přínos kvality. Pro divadla přínos kvantity. Oběho jest — uznejte — sportu i divadlu, dnes velmi třeba.

dopisy

Odpověď Slovenke píše Slovenka z Čech

Dovoľte mi, pán redaktor, napísať niekoľko slov k polemike, ktorú vyvolal vo vašom časopise list Slovenky. Hneď, ako som prečítala vaše riadky v 17. čísle Prítomnosti, pocítila som ľútosť a stud, že príslušník môjho národa môže sa snížiť k takému prejavu.

Milá pani, ktorá ste poslala redakcii Prítomnosti list plný jedovatosti a zášti, nezahanbila by ste sa v duši za svoje riadky, keby ich bol pán redaktor uverejnil pod plným vašim menom? Tie riadky by vrhly zlé svetlo len na vás, a my by sme si pomysleli, že uvedomelá a ušľachtilá Slovenka neprechováva v duši svojej také myšlienky, tedy ani nemôže podať niečo takého širšej verejnosti. Ste asi členom slovenského národa a táto príslušnosť ukladá vám určité povinnosti. V prvom rade máte sa starať o to, aby náš národ bol spoločenstvom ľudí krásnych, ušľachtilých a čestných. A vy, ako je mňa ženská bytosť chcete rozmnožiť rady ľudí nerozvážnych a nezodpovedných? Musí se dnešný človek plazit len po zemi a myslieť a konať len prízemne? Prečo by nemohol vystrieť svoje krídla a vzniesť sa k výšinám, k hviezdnej oblohe, k večnému svetlu a očistený vrátiť sa na zem!? Prečo sa máme brodiť v zlosti a nenávisti, keď môžeme siahnuť k iným, zdoberším pokladom

aké sú: snášanlivosť, láska, spravodlivosť. Veď sú to ozdoby pravého kresťanského ducha, a počívame skoro denne, že na kresťanskom podklade buduje sa nové Slovensko. Tento pravý kresťanský duch ale musí skutočne žiť v nás, vo vás, milá pani, vo mne, vo vašich susedoch, teda jednotlivo v každom príslušníku nášho národa — len vtedy bude jednanie celého národa v pravde kresťanské. A tu záleží na každom skutku, na každom slove, záleží na každom z nás. Každý z nás prispieva do národného fondu z ktorého tvoria veľký charakter národa. A práve preto, každé slovo, každý prejav, každý čin musí nasledovať len po určitej úvahe.

A prečo vylievate svoju zlobu na národ český? Či si naivne myslíte, že štátna hranica, ktorú postavily dejinné udalosti medzi dva bratrské a blízke národy nás úplne oddelila? Oj nie, milá pani, — keď v minulosti spájala Čechov a Slovákov priľbosť slovanská, dnes sú to tiež jemné sväzky rodinné, spojitá pokrvnosť, ktoré sú v živote pojitkom najužším, pojitkom trvalým. Koľko verných dcér slovenského národa opustilo svoj rodný kraj a odišlo so svojimi mužmi Čechmi do nového domova, do Čiech! Podľa mnohých Slovákov sme odišli do cudziny! Spomínam si na slova mladíka, ktoré malý byť »útechou« jeho sestry, keď táto zanariekala nad svojím odchodom zo Slovenska: »Tak ti treba, Mariena, nemala si si brata cudzinca.« — Ale my sme si nebrali cudzince, keď sme si yoľily svojich druhov Čechov. Cudzinci boli pre nás mužovia iných národov, ale nie Slovani a nie z nich nám najbližší, Češi. Ani dnes, keby som mala podať svoju ruku Čechovi, by som neperiekla, že si beriem cudzinca. Dnes viem len to, že sňatkom s Čechom vzala som na seba ťažší životný úkol, než keby bol mojim mužom Slovákom. Strelil sme sa dvaja mladí ľudia rôznych a predsa blízkyh kultúr. Duchovné hodnoty svojho národa priniesla som ja darom svojmu vyvolenému a jeho rodine a on zas obohatil moju dušu duchovnými kvetmi svojho národa. Stretnutím sa a splyvaním týchto dvoch svetov bol náš život bohatší, bohatší nielen na poznanie, ale i na utrpenie a strasti, o ktoré v poslednej dobe nebolo núdze. Ale utrpenie život prehľbuje. Ako sme sa my s mužom poznávali spoločným žitím a dochádzali k vzájomnému pochopeniu, tak cieľom našej práce vo verejnosti bolo vždy a bude sblížovanie Čechov a Slovákov. A toto poslanie, tento životný úkol, ktorý nám dal do vena náš sňatok, koná stá a stá rodín, kde sú ľudia, Čech a Slovenka alebo naopak Slovákom a Češka spojení na život a na smrť. A deti týchto ľudí? Nepoznajú tej záškodnej nenávisti ani k Slovákom ani k Čechom. Srdce týchto detí objíma Čechov a Slovákov rovnakou láskou. A táto láska napozná žiadnych umelých hraníc a prehrad.

Opustily sme náš rodný kraj, my, verné dcéry Slovenska, zanechaly sme tam rodičov, súrodencov — povedaly sme si ako biblická Rút: Tvoja zem moja zem, tvoj ľud môj ľud. Keď sme odchádzaly do Čiech, zastrášovali nás mnohí naši ľudia, že tu v Čechách budeme prenasledovaní, tupení, ba že sa nám môže prihodiť i tá banálnosť, že budeme bité. A tu k obavám o existenciu mužovu pridružil sa strach, ako nás v Čechách prijmu? Myseľ, rozrušená mnohými útrapami, kreslila si nevdokaj scény plné nenávisti a zloby. Ale naši ľudia sa mylili vo svojich predpokladoch a my sme boly tu príjemne sklamané. Na Slovensku sme opúšťaly rozburené more citov, sem sme prišli do tichej zátočiny, do prístavu, kde kotví ľudská osť. A naša slovenčina nikoho tu neuráža, naopak, mnohým ľudom znie ešte stále ľubozvučne. A jestli kde tu, ale veľmi zriedka padne ostrejšia poznámka (a oprávnene), iste sú to nie urážlivé heslá toho druhu, akých užívaly nerozvážne živly u nás na Slovensku proti Čechom. Ti ľudia, ktorí nás zastrášovali, predstavovali si situáciu v Čechách dľa svojej rozvášnenej a rozbúrenej mysle. Ale tu v Čechách sa nenadáva, tu sa pracuje, buduje usilovne. A pred činom sa uvažuje! Žije sa nám tu pekne a pokojne. Ale to naše splašené ľudské srdce, rozštepene je na dvoje, bije nielen tu v tejto zemi kľudu a rozvahy, ale trepoce sa úzkosťou a obavou i tam medzi vami, medzi našimi horami. Uvedomte si to tam na Slovensku, že žijeme tu medzi Čechmi ako oni žili a žijú medzi vami. A uvedomte si, že slina nenávisti, ktorá vystrikne tam u vás proti Čechom, môže sa tu obrátiť proti nám. Rozhorčenie z vášho nesprávneho chovania môže stihnúť nás tu. (Ale ešte sa mi to dosiaľ nestalo.) A sme predsa vašimi deťmi! Hájime tu vaše záujmy, lepmo a skladáme znovu črepy rozbitej vzájomnosti. Sme tu vždy, pohotovú vysvetľovať prečo je to tak, ako to je. Ale pri tom stále citíme, že potupovať národ iný je chovanie nie ušľachtilé. My chceme, aby sa o nás Slovákom hovorilo len a len pekne, ale my se m u s i m e tak zachovať, aby sa o nás m o h l o takto hovoril. Chceli by sme byť neustále, že sme národ ušľachtilý, snášanlivý, dobre vychovaný, noblesný. Ale ne to dobré vychovanie a noblesu sme v posledných časoch akosi pozabudli, a predsa sme si na tom slušnom chovaní a ušľachtilom vystupovaní tak zakladali! — My nechceme, aby sa o nás niekto hanlive vyslovoval a my máme byť výnimkou, my môžeme válať hanu na národ iný a najmä na bratrský národ český? »Čo nechceš, aby tebe iní činili, nečini ty im!« — Pre chyby jednotlivcov nemá sa tupiť národ celý, zvlášť, keď takých jednotlivcov, ktorí neslúžia ku cti nášho národa je dost i medzi námi.

My, kteří teraz tu žijeme mezi Čechmi, zůstáváme i nadále Slovákmi. Nikdo nám nebrání slovensky cítit, Slovensko milovat a pre vás pracovat. Nikdo nám nebrání upravit si život s v o j s k y. Prišli by sme si, aby rozbúrené vlny vášni, hnevu a nenávisť človeka k človeku opadly, aby sa Slovensko vrátilo k pozitívnej práci, aby našlo konečne samo seba. Pieseň slovenská je čarovná, hory naše sú velebné, príroda okúzľujúca, nechže v tomto ľúbennom rámci žije človek krásny, ušľachtilý, ktorý pôvabnosť slovenského kraja a svojrázu len zvyšuje a nezahŕňa ho závojom banálnosti. O. Repková-Hroboňová.

Co je svatováclavská tradice?

V č. 23. Vašeho časopisu byl uveřejněn dopis o svatováclavské tradici, s nímž lze velmi těžko souhlasit, neboť jeho pisatel uvedl (až na prof. Pekaře) historiky sv. tradici vesměs nepřijímá a nad to nevybral z nich všechno. Vzhledem k tomu, že sv. tradice měla svůj veliký význam vždy v dobách těžkých, prosím o lask. dopřání místa této několika řádkům.

Pan pisatel cituje tvrzení Bartošova, že nelze zjistit, jakým člověkem sv. Václav skutečně byl a to pro ubohost pramenů. Univ. prof. Šimák (ježž p. spis. vůbec necituje), píše o této věci ve své brožuře »O knížeti Václavovi« (Praha 1929) takto: »... legendy (jsou) přes všechno svoje přetváření skutečností materiálem neobyčejně cenným a pro odborníka, který dovedl proniknouti nánosem lididla a pozlátka i také zdrojem užitečným.« (Str. 6.) — Právě tímto kritickým hodnocením legend lze odpověděti na Bartošovu pochybnost, že se vůbec nedá zjistit, jakým byl sv. Václav člověkem. Prof. Pekař (Sv. Václav, zvl. oúsk Praha 1932, str. 44), píše o tom: »Ani potom nemusíme si, čteme-li pozorně texty a vývody legend, představit sv. Václava jako slepého fanatika myšlenky: ... náboženský zanícenec nepohlčuje v něm úplně knížete sebevědomého národa, ani nevhýbá se kompromisům, jež diktují okolnosti.« — Z legend lze i zjistit, jakým kníže V. byl státníkem. Píše o tom Šimák: »Jeví se tudíž Václav i tu zprvu panovníkem, potom statečným obráncem vlasti, třeba nešťastným. Ale hned potom se osvědčuje i dobrým a úspěšným státníkem.« (16). Nato Šimák uvádí, že V. uznal svrchovanost krále Jindřicha a zavázal se k odvádění ročního poplatku a dodává k tomu, že následky podrobení Václavova mohly být ještě horší: »Král mohl ztenčiti moc Václavovu, mohl odtrhnouti od Čech knížectví kouřimské, rozdrobiti i Slovaný české. Ze se nic z toho nestalo, že se spokojil pouze lénem, bylo jistě nemalým politickým úspěchem Václavovým. Dosáhl tudíž vyrovnání s říší a záruku klidu pro budoucnost za podmínky poměrně výhodné.« Jiná slova Šimáková dokonale vyvrací tvrzení Žilkovo, že sv. Václav nemůže být prohlášen za zakladatele č. státu. Šimák píše: »A vlastně (ač nevíme, zda také k tomu sám přispěl) jest Václav prvním českým vládařem, o němž je jisto, že vládně celým českým státem, neboť kníže kouřimský byl mu poddán. Již v tom je pro nás reprezentativní prvek neocenitelné hodnoty; právě Václavem Svatým můžeme ukázati před celým světem, že Český stát trval a kvetl pod vlastním páнем již před tisíci lety! Václav se osvědčil obratným státníkem, tam, kde meč válečný se ukázal nedostatečný.« O státnickém nadání Václavově budíž uveden výrok Pekařův o počátcích vlády, ježž je pro naše časy zvláště významný. Podle něho začal sv. Václav svou vládu vyloučením všech rozkladných živlů z veřejného a státního života. Praví: »Drahomír a hlavní přívrženec její synové sváru, byli ode dvora nebo ze země vypuzeni, »zrušivě různé utišeny« a »pokoj církve Kristovy« založen. Tak to tedy bylo se sv. V. jako státníkem.

Co se jeho charakteru jako světce týče, jest rozhodným omylem tvrditi, že byl kanonizován teprve dodatečně a to až teprve v době pobělohorské. To je omyl, neboť původně nebylo blahověření, ani svatořečení Římem, nýbrž účta světčů byla věcí diec. biskupa a akt, rovnající se dnešnímu svatořečení, byl tehdy vyjádřen slavným přenesením světcových ostatků. Sv. Václav byl slavnostně přenesen 4. března 932, čímž byl veřejně vyhlášen za světce a ne tedy v době pobělohorské. Tehdy stanovila Kurie pouze stupeň slavení jeho památky v mešních formulářích a v breviáři. Co pro náš národ znamenalo dopřání jeho knížeti cti oltáře, o tom výstižně píše Šimák: »Třeba se opět rozpomenouti, jak ohromný význam měla církev pozdního středověku a co v očích světa znamenal světce! Tím spíše, byli-li jim panovník, představitel celého národa... Byl to takřka důkaz, že národ ten uznán za rovnocenná ostatním. Úcta svatováclavská jest takto rovná a velmi úspěšná propagace našeho národa ve všem světě.«

Poslední nemožné tvrzení jest, že prý lid o sv. tradici celkem nic neví. Zde stačí uvést slova Šimáková a Pekařova. Šimák píše: »Věřilo se, že jeho pomoc dobyla Čechům vítězství v nebezpečných bojích r. 1126, 1260, 1322.« I v dobách pobělohorského úpadku a povržení národovci čeští odráželi hanobitele své řeči obranou, že jest jazykem sv. V., i když všechny ostatní slavné děje naše i osoby byly zatlačeny v zapomnění, ano znešvařeny, památka svatého knížete českého zachovala aspoň plamének sebevědomí.«... Prof. Pekař píše: »Ani poměrně krátká doba převahy protestantismu v naší vlasti 80 až 100 let

před Bílou horou (protestantismus nebyl přízniv účtívání svatých), nedovedla jí podlomiti, a to ani u horlivých protestantů samých, na př. Komenského, jemuž je sv. Václav předchůdcem č. mučedníků.«... Pekař na to dokazuje, že sv. V. byl účtíván i od husitů, kteří v jeho pomoc právě tak věřili jako katolíci. Sv. V. byl tedy účtíván všemi Čechy bez rozdílu vyznání.

Sv. V. byl nejen účtíván, nýbrž i vyzván jako zastánce č. národa ve všech jeho těžkých dobách. Šimák o tom píše: »Prostým duším bylo mocnou útěchou, že máme v nebesích patrona, který dědictví své chrání a lidu svému pomáhá... Jeho účta rostla a srostla s českým národem; svatý kníže se stal symbolem Čech, potom celého státu, jenž s chloubou a pohnutím se zval korunou svatováclavskou. Pod tímto symbolem pak vybudována a udržena naše státní jednotnost, i stal se tak sv. V. svorníkem české národní a politické síly.« Pekař o tom píše: »Jdeme-li k psychologickým kořenům této rostoucí účty, shledáme nepochybně, že vůdčí myšlenkou její je posvěcení všeho, co je cítění národnímu nejdražšího nebo co je v životě státu českého nejdůležitější — jde krátce o posvěcení patriotismu.« Knihu svou pak zakončil Pekař takto: »A chceme věřit se zbožně věřícími, že sv. Václav i v druhém tisíciletí své vlády neodepře podpory české zemi, otevřeně s důvěrou, v naději na pomoc jeho, osudům budoucnosti.«

Nepráteleům svatováclavské tradice citují závěrečná slova Šimáková, pokud to dnešní poměry dovolují: »Bylo by tedy nejméně nedorozuměním, kdybychom se nenašli všichni Čechové, kdož dobře smýšlejí se svým národem — byť rozdílní smýšlením a vyznáním — v jednom šiku v této vzácné tisícileté vzpomínce. Nejsme národ veliký, ježž se klidně smí oddávat přepychu bezstarostí... Smíme-li spoléhati na cizí? Jen na sebe samy. I je povinností naší spíše zdůrazňovati to, co nás spojuje, nikoliv ono, co nás dělí, oslabuje. Jest-li kníže Václav jedním světcem, musí býti druhým aspoň symbolem jednoty a lásky vzájemné, jež právě tak je silnou mocí jako přímluva u božího trůnu...«

K tomu si dovoluji připojiti tento svůj skromný názor: Každý ví, že jak dříve, tak i dnes zpívá lid s nadšením i důvěrou ona slova: »Nedej zahynouti nám ni budoucím!« Tato slova jsou jediným pramenem útěchy v dnešní těžké době a proto podrývati svatováclavskou tradici, ježž vlévá do srdcí českého lidu naději v lepší budoucnost, znamená připravovati jej i o tu poslední útěchu a vydávati jej v zoufalou bezradnost. To si tuším nepřeje nikdo, ať již na svatováclavskou tradici hledí jakkoliv.

Dr. Aug. Neumann,
profesor CM. fakulty bohosl. v Olomouci.

Dělníkův dopis o knihách

Vážený pane redaktore!

Věřte, že jest mi strašně bolno, když přečetl jsem několik posledních čísel »Přítomnosti«, jak nestateční, zbabělí a podlízaví jsou někteří — bohužel — také »Češi«. Což opravdu již v žilách našeho člověka neproudí ta stará, poctivá česká krev bez přísady koniášovského jedy? Nechce se mi ani uvěřiti, že najdou se lidé, čeští lidé, kteří (proč?) vyrabují své (beztak jen, protože patřilo k bytové kultuře zařízené) knihovny a balí do balíků Jiráska, Čecha, Nerudu, Čapka, Masaryka, které pak anonymně odkládají po pražských koutech jako Neruda kornouty slámy v nesmrtelné satíře »Kam s ním?«

Kde byl by český národ, kdyby podobných »hrdinů své doby« měl v dobách katastrofy pobělohorské, kdyby nebylo doškových chaloupek, které dovedly uchrániti poklady národa před nejsklidivějšími bazilisky jezuitskými?

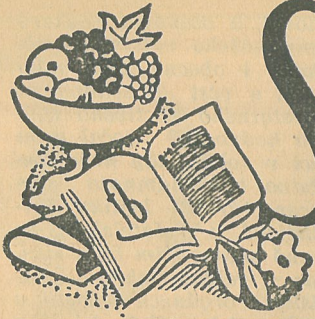
Jest vůbec možno, aby český člověk s lehkým srdcem odkládal perly svého národního bohatství, skrytého v české knize svých nejlepších synů

Jako prostý dělník, který vlastním knihovnu, nedovedu toto pochopit a to proto, poněvadž už českou knihu dal mi v její základ otec — chudý tkaďec z kraje Raisových »Zapadlých vlastenců«, kterou zase budu předávati svým dětem s těmi samými slovy, kterými dal mi jí tatínek: »To je studně zázračné vody. Kdo z ní pije, neztratí nikdy víru ve věčný život národa. Nikdy se jí, hochu, nezbavuj!«

Tři roky byl jsem bez práce, rodina hladověla, prodalo se vše na záchranu holého života dětí, ale knihy zůstaly. A zůstanou! Pro děti, z nichž musí býti dobří, poctiví příslušníci národa.

Zdraví upřímně Vás

Jan Machek, dělník

Svět knih

Roč. 9. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ 26

Bohuslav Tonichek:

Mince poesie

Jsou přežvýkána v ústech řeči
Tak třebaš vítr nebo válka
Ale jaká dálka
je v prvém z nich a kolik
krve v meči!

Anebo hrob! Ó jak se drobí
slova pod kamenem!
Schovám se tam kdysi za
svým jménem
všecek bez podoby

Když rozlétnou se někdy
včelky slov
z úlu řeči rodné
nikdo neuhodne
jaký je to kov

A přece zvoní! A tak teskně
zvoní
vzácná mince
třebas v jednom verši
o mamince
Odešla? Kdy? Ach vloni

Jsou samý žal z nich mnohá
Pak chutnají jak sůl
co v pláči taje
Ne každý ví ač každý zná je
jsou sladká jenom v ústech
Boha

Tak strádá básník mince
Poesie
Nakonec lije z toho kovu
smrt věčnost básníkovu
Tak strádá básník mince
Poesie

Z Kritického měsíčníku,
jehož dvojčíslo 5-6 právě
vyšlo.

NOVÉ KNIHY

Úspěch Čapkovy nové knihy
Nová kniha z pozůstatosti Karla Čapka Měl jsem psa a kočku, v níž zesnulý básník, autor rozmarného Zahradníčkova roku, se nezapomenutelně vyzpovídal ze všech svých trampot, starostí a radostí, jež zakusil a zažil jako chovatel psů a koček i přítel této roztočivné čeledi, došla u čtenářů velké obliby. Její první vydání bylo během 10 dnů rozprodáno a v těchto dnech se octlo na knihkupeckém trhu vydání druhé. Nepochybňe, že tyto causerie Karla Čapka o psím i kočičím pronárodě — causerie stejně zábavné, poutavé i rozmarné jako zas poučné a zajímavé — budou jako nezapomenutelný Zahradníčkův rok jednou z nejčtenějších knih Karla Čapka. Cena svazku, bohatě ilustrovaného veselými obrázky, jednak autorovými, jednak jeho bratra malíře Josefa, je 20 K.

Nové číslo Vědy a života
Nové, 10. číslo Vědy a života, je uvedeno cennou stáří Vladimíra Uehly, nazvanou Věda v malém národě, vyznívající povzbudivě

ŽENA O ŽENSKÝCH AUTORKÁCH

Kdosi řekl, že žena dovede psát jenom o sobě. Myslím, že je to celkem dost správné, jestliže se tím rozumí, že žena vyjadřuje v literárním díle obyčejně takové duševní stavy, jaké sama prožila, ale to ovšem nijak neznamená, že jsou to vždycky díla autobiografická.

Colette

Václav Černý:

K zamýšlenému slučování a omezování kulturních orgánů

S několika stran, neposledně také z množičích se zpráv denního tisku, pronikly do naší veřejnosti zprávy, že je zamýšlena restrikce a slučování obecně kulturních i úže literárních, beletristických a kritických, orgánů. Obecná významnost těchto záměrů pro duchovní život našeho národa i způsob, jímž se hodlají vyjádřit, nás důtklivě nutí, abychom k nim zaujali zásadní stanovisko. Nejsme v tom směru ostatně první:

obdobně jako řada statí, jež přechází čísla letošního ročníku Vědy a života přinesla rovněž na úvodním místě. Připomínáme tu jen Grohovo pojednání o malém národě a »krocích dějin«, Arne Novákovu stať Oheň Prometeu, Bělehrádkův úvodník o svobodě a celku, které dohromady jedinečně osvědčují, jak Věda a život vedle úkolů, který si vytkla a který zní: šířit poznání vědecké práce a jejich výsledků, dovede reagovat na novou skutečnost a vyvodit z toho poznání, užitečné celému národu. Vlastní obsah čísla tvoří pestrá směsice článků a poznámek, které vás provádějí labyrintem vědy a poučují o jejích cílech, metodách i výsledcích. Tak Vladimír Novák píše o stáří hornin, Josef Skutil o počátcích prehistorie u nás, Václav Neumann o zrudách a zrudnostech, Vladimír Groh v nezapomenutelné roztomilé feuilletonu o starořímské kuchyni, stole a sklepu a Jan Bělehrádek pokračuje ve svých Základech biologie. V oddíle Barevné střeby zaujme nás zejména pojednání o cisařském řezu a poznámka k dějinám dálnic. Cena čísla bohatě ilustrovaného je 5 korun.

Knihovna Lidových Novin
končí třetí ročník

Knihovna Lidových Novin uzavírá právě knihou světoběžnických osudů a dobrodružství Lidé, které jsem potkal cestou od Edvarda Valenty, svůj třetí ročník. Uvážíme-li, že tento ročník přinesl nové románové dílo vynikajícího českého básníka Josefa Hory Dech na skle, závažnou románovou práci Václava Rezáče Slepou uličku, kouzelný a vysoce poetický román Karla Konráda Po stele bez nebes, další svazek Poláčkovy románové ságy o malém městě V y p r o d a n o. novou, neobyčejně zajímavou práci Olgy Scheinpflugové Přezi-

ž 15. května t. r. v úvodním sloupku Literárního pondělí Lidových Novin varoval Arne Novák před tím, aby byly z politického soustředění národního vyvozovány mechanické obdoby a důsledky pro náš život kulturní a poukazuje správně, že národní vzdělanost je podmíněna svobodnou soutěží, stálou výměnou názorů a jejich volnou kritikou, odmítl autoritativní usměrňování veškerého našeho kulturního časo-

tá smrt, poslední román a vlastně uměleckou závět zesnulého Karla Čapka Život a dílo skladatele Foltýna a konečně zmíněnou již knihu Valentovu, vidíme, že odběratelé KLN získali letos sedm hodnotných původních děl od nejlepších našich autorů. V době, která vrací původní knize její původní velký úkol a činí z ní nejdůležitější mluvčího tužeb českého národa, utvrzovatele jeho duchovní jednoty, strážce i rozmnožovatele jeho duchovních pokladů a živý chléb duše našeho lidu, vyniká více než kdy jindy záslužná práce, kterou koná KLN, věnující pozornost výhradně české původní tvorbě románové. Jména autorů, jak jsme je uvedli, jsou nejlepší zárukou hodnoty jednotlivých děl třetího ročníku Knihovny a práce samé pak svou dějovou plností, obsahovou závažností a uměleckou dokonalostí dosvědčují, že odběratelé získali opravdu to nejlepší, co se v současné době urodilo na poli české beletrie. Tyto knihy, tištěné na dobrém, trvanlivém papíře a vzorně upravené, získávají odběratelé za peníz mimořádně levný. Tím víc vynikne průkopnická a záslužná činnost KLN, která tak dobré původní knize českého spisovatele umožňuje proniknouti do nejširších vrstev čtenářských v nebyvalých nákladech, korunující úspěchem i dosud nedoceněnou práci českého autora, který tak sklízí zasloužené ovoce svého úsilí. Věřme proto, že po prázdninách, kdy bude zahájen nový, již čtvrtý ročník KLN, pro který má redakce již připravenou řadu hodnotných původních děl románových, se knihovna shledá nejen s nezmenšenou deseti tisícovou obcí svých čtenářů, nýbrž, že uvítá mezi nimi i jejich přátele a všechny ty, kteří v české knize vidí živý pramen národní naděje a zdroj ryziho i pravého českosti.

pisectva, beletristického i kritického, uměleckého i vědeckého. »Lidé — pravil závěrem —, dobře si vědomí svého vzdělanostního a tím národního poslání, nedají se zstrašiti pořadatelů a tak to dělává moudrý občan se samozvanými pořadatelů politickými, vyžádají si též od pořadatelů kulturních především — legitimaci.« O den později otiskl deník Národní Práce ve své kulturní hlídce významná místa Novákovy projevu, za něž se postavil. K restrikčním úmyslům v kultuře, zvláště v literárním časopisectví, zaujala pak odmítavé stanovisko ve sloupcích Národního Středu i Růžena Vacková.

Nemíníme popírat význam autoritativního pořádání poměrů a sjednocovacích zásahů v životě politickém a hospodářském: tam koncentrace činnosti může vskutku znamenati i její účelné zjednodušení a zintenzivnění. Ani v tomto oboru nelze však zasaňovati neorganicky a dlužno přihlížeti k autonomii složek a odvětví, brát v počet jejich vývojovou logiku a nerušit svěmocně a bez ohledu na škody útvary, jež dokázaly svou životaschopnost a tudíž existenční oprávnění. Oč opatrněji a šetrněji dlužno pak postupovat v životě duchovním! Co se snad osvědčí onde, může, ba někdy musí věsti zde k nenahraditelným škodám.

Všeobecně vzato, kultura je dnes jediným polem, kde si národ může zachovati svébytnost i metody, které si vytvořil v dobách, kdy si veškeré formy svého života vytvářel po svém a ze svého. Kulturní svébytnost a autonomie jsou českému národu dokonce zaručeny statutem Čech a Moravy, zřízeným Říší, a marně se ohlížíme po důvodech, pro něž by se jich vzdával sám nebo je sám rušil. U národa malého počtem je kultura vždy hlavním a nejpodstatnějším projevem národní existence; v dnešní naší situaci politicky omezené bude to o národě českém platit při nejmenším dvojnásob, a stačí se jen málo rozhlédnout a vzpomenout na příklad hromadné lidové účasti na pohřbu Karla Hynka Máchy, aby vysvitlo, že

se národ odvrací od politiky k svému dědictví duchovnímu, veden doslova pudem sebezáchovným, a že zjednodušující, to jest redukující a ochuzující intervence v kultuře může přinést jen škody. Je nemyslitelné, že by národní zájem žádal, aby národ sám restringoval bohatství svého kulturního života. A kdo si bude troufat tvrdit, že taková restrikce je cestou k jednotě duchovního života národního? K té se, tušíme, dochází nejspolehlivěji ne vnějšími zásahy, ale procesem vnitřním, duchovním, přičemž ideové závodění a zápolení neznámá ovšem popření nebo překážku této jednoty, spíše jedinou plodnou cestu k ní. Bohaté rozlišení a rozčlenění kulturního našeho života v skupiny a orgány lze tím méně mechanicky a násilně rušit, že mechanicky nevzniklo: jednotlivé útvary a skupiny kulturní a literární se vytvořily zcela organicky a přirozeně, odpovídající různým tendencím duchovního vývoje, rozřazení generačnímu, přibuzností ideovým, speciálním kulturním funkcím atd. Co z těchto útvarů a skupin nemělo hlubších základů, nepřezilo otřesy poslední doby, zaniklo nebo skomírá samo. Co se udrželo, dokázalo už tím oprávněnost své existence a je těžké nalézt nebo si před-

stavit instanci, jež by mohla z duchovního života škrtat jevy odůvodněné*).

Co pak se týče výslovně revuí, upozorňujeme, že českých revuí je méně, než by jich jednak mohlo, ba jednak i mělo býti: stačí srovnání poměrů počtu revuí k počtu čtenářstva, resp. obyvatelstva ve Francii nebo v Německu s tímže poměrem v Čechách a na Moravě. Ten, komu se toto srovnání nezdá rozhodující, srovná s prospěchem, výhradně na naší domácí půdě, počet revuí dnešních s počtem revuí v letech devadesátých, kdy kulturního obecnictva bylo daleko méně; tehdy jsme měli literárních a kritických revuí více než dnes! Je pak zřejmo, že v dobách, kdy vlastní politický život národa se omezuje na minimum a kdy otřesné události nutí ke zkoumání, hledání a definicím stanovisek, jest potřeba mnohem většího počtu orgánů, kde by se projevovalo uvažování o zásadních ideových otázkách, jež přesahují denní zájmy:

*) Nepotřebujeme ani snad dodávat, že hospodářské důvody podporují tu ideové: ze zjednodušení tiskových poměrů mohou nastat jen ekonomické poruchy jak v knihupecké distribuci knih a tiskovin, tak v grafickém průmyslu, jehož špatná zaměstnanost není tajemstvím. K 30. dubnu t. r. zaznamenává Statistický úřad 851 nezaměstnaných typografů, čili plnou třetinu jejich celkového počtu.

takovými orgány mohou být právě jen revue.

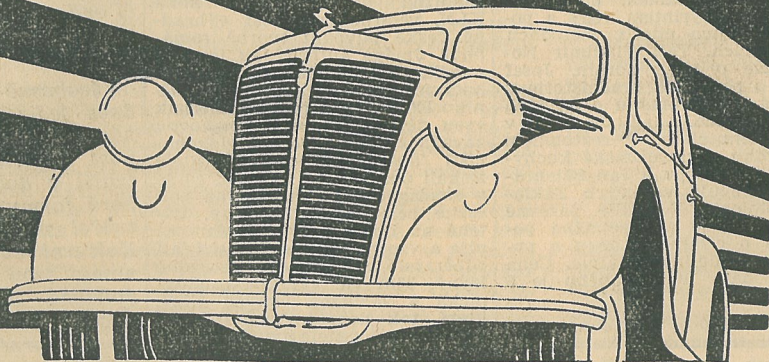
Slovo speciálně za Kritický Měsíčník: Tato revue se naprosto nevzpírala a nevzpírá závazkům, jež plynou z národní pospolitosti, o tom čísla vyslá od minulého září hovoří — tušíme — dosti jasnou řečí. Ba, lze říci, že Kritický Měsíčník pěstoval a propagoval národní pospolitost od svých počátků: neboť bychom rádi věděli, není-li dobrou a poctivou službou celému národu nerozlišovat mezi literárními tábory a stranickými koteriemi a hledat kulturní hodnoty nehledě napravo ani nalevo. Nemíníme tedy vydávat Kritický Měsíčník snahám, jež nepokládáme za kulturně prospěšné. Nemíníme mařit výraznou pospolitost autorů, čím dále tím četnějších, seskupených okolo něho a jejichž spolupráce se osvědčila. Něco podobného míníme tím méně, že Kritický Měsíčník je revuí nesubvencovanou, jež dokázala zdravotnost svých základů a tím i plně své právo existenční.

Kritický Měsíčník je oprávněn zůstat tím, čím byl, a pracovat dále způsobem, jímž pracoval. Své intence a účely vyložil. Kritický Měsíčník si vytkl za cíl studovat duchovní proudění současného světa, orientovat českého čtenáře v tomto proudění, kriticky

sledovat a oceňovat veškeré formy našeho vlastního uměleckého i obecně kulturního vývoje a vést k schopnosti samostatného poctivého souku a hodnocení. Počal svou práci v době, kdy naše čtenářstvo bylo namnoze znechuceno úrovní kritiky žurnalistické a »přátelské«: je obecně známo, čím byla »kritika« v reklamních nakladatelských orgánech i často v denním tisku, kde básníka soudil básník, dramatika dramatik, romanopisec romanopisec. Kritický Měsíčník dal si za úkol etablovat a udržovat kritiku jako autonomní duchovní tvorbu proti kritice pojímané jako řemeslo nebo osobní služba nebo stranická propagace. Byl — po Šaldově Zápisníku, jenž byl osobním orgánem jednotlivé vynikající kritické individuality — prvním pokusem tohoto druhu u nás. Existuje řada veřejných svědectví, jejichž citování si ušetříme, o tom, dařil-li se tento pokus či ne, dařil a plnil-li Kritický Měsíčník své poslání či neplnil. Bylo by na pováženou vyjadřovat jeho rušením mínění, že funkce kritiky a kritičnosti je v naší národní pospolitosti v přítomné chvíli skončena. Tím by byla v dějinách českého ducha zakládána tradice věru zcela neobvyklá!

Z dvojčísla 5—6 Kritického měsíčníku.

Píseň ocele...

PRAGA

vůz na statisíce kilometrů

Lidský život je střídání radosti, naděje a zklamání. Radost ze života skýtá umění, pěkná hudba, divadlo, zpěv, avšak také automobil, který dovoluje poznati v krátké době mnoho zajímavých míst, užití více přírody a více krásy. Praga Piccolo je stavěn tak, aby ujel za den co nejvíce kilometrů pohodlně a příjemně jízdy. Má prostornou, dobře vybavenou karoserii, jede tiše a měkce, je vybaven centrálním mazáním, velkým prostorem pro zavazadla a co je nejdůležitější, pracuje přesně jako hodinový stroj. Motor vozu Praga Piccolo zpívá tichou píseň ocele s pravidelností a vytrvalostí, která dokazuje vospělost moderní automobilové konstrukce, technické umění a velké zkušenosti jeho tvůrců. Také další dobré vlastnosti vozu, hospodárnost, trvanlivost a elegancie dávají záruku radostné jízdy. Smíme Vás přesvědčiti předváděcí jízdou?

ČESKOMORAVSKÁ - KOLBEN - DANĚK, a. s., automobilní oddělení
Praha - Karlín, Karlova 22. Telefon 32051-5, 38641-5